

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

 Максим БУЛИК

«11» травня 2026 р.

**«ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОРМ ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ МОЛОДІ В
ЦИФРОВУ ЕПОХУ: КЕЙС “КАРТОНКОВОГО МАЙДАНУ”»**

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Політологія»
Журавльова Миколи Васильовича

Науковий керівник: Трофименко Анастасія
Вікторівна, к.політ.н., доцент, доцент кафедри
політології та міжнародних відносин

Рецензент: Черкас Богдан Олександрович,
к.політ.н., доцент кафедри міжнародного
регіонознавства Інституту міжнародних
відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою 93 / А / відмінно

Секретар ЕК

Максим БУЛИК

«12» червня 2026 р.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....	11
1.1. Політичний протест як форма громадянської участі у сучасному політичному процесі.....	11
1.2. Трансформація протестної діяльності в умовах цифровізації суспільства.....	14
1.3. Феномен «слактивізму» та нові моделі онлайн-мобілізації.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ ПОКОЛІННЯ Z.....	21
2.1 Соціальні мережі як інструмент політичної мобілізації молоді.....	21
2.2 Мем-культура, іронія та візуальна комунікація в протестній діяльності.....	25
2.3 TikTok, Telegram та цифрові алгоритми як середовище протестної координації.....	30
РОЗДІЛ 3. «КАРТОНКОВИЙ МАЙДАН» ЯК КЕЙС ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ.....	38
3.1 Передумови виникнення та специфіка «Картонкового майдану».....	38
3.2 Цифрова комунікація та механізми поширення протесту.....	42
3.3 Символізм, медійність та політична ефективність «Картонкового майдану».....	45
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Трансформація сучасного суспільства під впливом цифрових технологій стала одним із визначальних процесів початку XXI століття. Розвиток мережі Інтернет, соціальних медіа, мобільних комунікацій та цифрових платформ суттєво змінив характер суспільно-політичних процесів, форми громадянської участі та механізми взаємодії між владою і суспільством. Особливо помітними ці зміни стали у сфері політичного протесту, який поступово виходить за межі традиційних моделей колективної дії та набуває нових форм організації й комунікації.

Сучасні протестні рухи дедалі частіше використовують цифрові інструменти для мобілізації учасників, координації діяльності та поширення інформації. Соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи перетворилися на важливий елемент політичної участі, а іноді й на основний простір формування протестної активності. Внаслідок цього виникають нові форми громадянської мобілізації, які поєднують офлайн- та онлайн-взаємодію, візуальну комунікацію, мем-культуру та мережеву самоорганізацію.

Особливу роль у зазначених процесах відіграє молодь, насамперед представники покоління Z. Саме це покоління сформувалося в умовах цифрового середовища та стало першим поколінням, для якого соціальні мережі, мобільний інтернет та цифрові технології є природною складовою повсякденного життя. Це вплинуло не лише на способи комунікації молодих людей, але й на особливості їхньої громадянської та політичної активності. Покоління Z активно використовує цифрові платформи як інструмент висловлення політичних поглядів, участі в громадських кампаніях та протестних рухах.

Для України дослідження сучасних молодіжних протестних практик має особливе значення. Після Революції Гідності та в умовах повномасштабної російсько-української війни громадянська активність молоді залишається важливим фактором суспільно-політичного розвитку держави. Водночас

цифровізація суспільства сприяє появі нових форматів політичної участі, які потребують окремого наукового осмислення. Одним із таких явищ став «Картонковий майдан» – протестна ініціатива, що поєднала традиційні форми вуличного протесту з елементами цифрової культури, мем-комунікації та мережевої мобілізації.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення трансформації форм політичного протесту молоді в умовах цифрової епохи, визначення ролі соціальних мереж та цифрових платформ у політичній мобілізації покоління Z, а також недостатнім рівнем наукового дослідження феномену «Картонкового майдану» як прикладу сучасного молодіжного протесту в Україні.

Стан наукової дослідженості проблеми характеризується значною кількістю праць українських та зарубіжних науковців, які можна умовно поділити на кілька тематичних груп.

Першу групу становлять дослідження, присвячені теоретичним аспектам політичної участі, громадянського суспільства, соціальних рухів та політичного протесту. До них належать праці М. Вебера, Ю. Габермаса, Р. Даля, Р. Патнема, А. Турена, Ч. Тіллі та С. Тарроу. Роботи зазначених авторів дозволили сформулювати понятійно-категоріальний апарат дослідження та визначити основні підходи до розуміння політичного протесту як форми громадянської активності.

Другу групу складають дослідження мережевого суспільства та впливу цифрових технологій на соціально-політичні процеси. До неї належать праці М. Кастельса, Е. Тоффлера, У. Бека, Я. ван Дейка, Н. Лумана та інших учених. У своїх роботах вони аналізують процеси цифровізації суспільства, формування мережових структур комунікації та трансформацію політичних інститутів під впливом нових інформаційних технологій.

Третю групу становлять праці, присвячені дослідженню цифрового активізму, мережових протестних рухів та використання соціальних мереж у процесах політичної мобілізації. Значний внесок у розвиток даного напрямку зробили З. Туфекчі, К. Ширкі, П. Джербаудо, Г. Дженкінс, Л. Беннет, А.

Сегерберг, К. Санстейн та інші дослідники. Їхні роботи дозволяють проаналізувати особливості цифрового протесту та нові механізми громадянської участі в умовах розвитку соціальних медіа.

Четверту групу складають сучасні дослідження покоління Z, його політичної культури та громадянської активності. До неї належать праці М. Декман, А. Слоама, М. Єміні, К. Доббс, С. Генн, Т. Бартлетт та інших авторів. У зазначених роботах досліджуються особливості політичної соціалізації молоді в цифровому середовищі, нові форми громадянської участі та роль соціальних мереж у формуванні політичних цінностей покоління Z.

П'яту групу становлять роботи українських дослідників, присвячені питанням розвитку громадянського суспільства, політичної участі молоді та цифрових комунікацій. Серед них варто виділити праці В. Андрущенка, Є. Головахи, Н. Паніної, Г. Почепцова, В. Кулика, О. Резніка, М. Кармазіної та інших науковців.

Окрему групу джерел становлять результати соціологічних досліджень, аналітичні звіти та статистичні матеріали, присвячені молодіжній політичній участі та громадянській активності. Серед них особливе значення мають дослідження Київського міжнародного інституту соціології, соціологічної агенції Sapiens, Програми розвитку ООН в Україні (UNDP), Pew Research Center, Центру демократії та верховенства права, а також матеріали громадських організацій та цифрових платформ.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених цифровому активізму та молодіжній політичній участі, феномен «Картонкового майдану» залишається недостатньо дослідженим у вітчизняній політичній науці. Більшість наявних матеріалів мають публіцистичний характер або представлені журналістськими публікаціями та матеріалами соціальних мереж. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження зазначеного явища.

Джерельну базу дослідження становлять міжнародні та національні нормативно-правові акти у сфері забезпечення прав і свобод громадян, матеріали офіційних сайтів державних органів та громадських організацій, результати

соціологічних досліджень KMIC, Sapiens, UNDP, Pew Research Center, матеріали соціальних мереж, публічні заяви активістів та організаторів протестних акцій, а також інформаційні матеріали засобів масової інформації, присвячені діяльності «Картонкового майдану».

Об'єктом дослідження є політичний протест молоді в умовах цифрового суспільства.

Предметом дослідження є трансформація форм політичного протесту покоління Z в цифрову епоху на прикладі кейсу «Картонкового майдану».

Метою роботи є встановити особливості трансформації форм політичного протесту молоді в умовах цифрової епохи та аналіз феномену «Картонкового майдану» як інноваційної форми політичної мобілізації покоління Z в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні підходи до розуміння політичного протесту;
- визначити особливості трансформації протестної діяльності в умовах цифровізації суспільства;
- дослідити роль соціальних мереж у політичній мобілізації молоді;
- охарактеризувати технологічні елементи політичного протесту покоління Z;
- проаналізувати особливості виникнення та розвитку «Картонкового майдану»;
- визначити роль символізму, медійності та цифрової комунікації у діяльності протестного руху;
- оцінити політичну ефективність сучасних цифрових протестних практик.

У процесі дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, системний метод використовувався для комплексного аналізу політичного протесту як суспільного явища; історичний метод – для дослідження еволюції протестних практик; порівняльний метод – для зіставлення традиційних та цифрових форм протестної діяльності; метод

контент-аналізу – для аналізу матеріалів соціальних мереж та цифрових платформ; кейс-метод – для дослідження феномену «Картонкового майдану».

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі «Картонкового майдану» як прикладу трансформації політичного протесту молоді в умовах цифрової епохи та визначенні особливостей використання цифрових технологій у процесах протестної мобілізації покоління Z.

У межах проведеного дослідження:

- **уперше:**

- здійснено цілісний політологічний аналіз «Картонкового майдану» (липень 2025 р.) як новітнього прецеденту низькопорогової, горизонтальної мобілізації молоді в Україні, визначено його унікальні структурні характеристики, рушійні сили та механізми швидкої конверсії віртуального невдоволення у реальні політичні рішення;

- **удосконалено:**

- підходи до функціонального розмежування цифрових платформ у логістиці сучасних протестних рухів, зокрема деталізовано дихотомію використання месенджера Telegram як закритого операційно-координаційного ядра та платформи TikTok як інструменту алгоритмічного масштабування протестного наративу;
- розуміння ролі політичної іронії, мем-культури та «алгоспічу» (algospeak) не як розважальних інтернет-явищ, а як високоефективних технологічних інструментів, що дозволяють молодіжному протестному середовищу десакралізувати інститути влади та успішно обходити алгоритмічну цензуру корпоративних мереж;
- теоретичне осмислення методу «цифрового оточення» суб'єктів владних повноважень як специфічної форми ненасильницького політичного тиску в умовах домінування рекомендаційних алгоритмів;

● **дістало подальший розвиток:**

- положення теорії «сполучної дії» (connective action) стосовно індивідуалізованої та персоналізованої протестної участі молоді в умовах воєнного стану та обмежень класичного публічного простору;
- науковий дискурс щодо сутності явища «слактивізму», який в українських соціополітичних реаліях довів свою здатність функціонувати не як пасивна симуляція діяльності, а як ефективний стартовий майданчик для фінансової та інформаційної мобілізації;
- дослідження еволюції політичної культури покоління Z, зокрема в частині переходу від традиційних ієрархічних форм громадянської активності до моделей «мережевого громадянства» (networked citizenship).

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження у подальших наукових роботах, присвячених проблемам молодіжної політичної участі, цифрового активізму та сучасних форм громадянської мобілізації, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін політологічного та соціологічного спрямування.

Структура роботи зумовлена метою, завданнями та логікою дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретичні засади політичного протесту в цифрову епоху» розглядаються теоретичні підходи до розуміння політичного протесту, особливості його трансформації в умовах цифровізації суспільства, а також роль цифрових технологій і соціальних мереж у розвитку нових форм громадянської участі. Особливу увагу приділено феноменам цифрового активізму, мережевої мобілізації та взаємозв'язку між онлайн- та офлайн-формами протестної діяльності.

У другому розділі «Технологічні елементи політичного протесту покоління Z» досліджуються особливості політичної активності покоління Z в

умовах цифрового середовища. Проаналізовано роль соціальних мереж, месенджерів та цифрових платформ у процесах політичної мобілізації молоді, розглянуто значення мем-культури, алгоритмічних механізмів поширення інформації, цифрового контенту та нових форм комунікації у протестній діяльності сучасної молоді.

Третій розділ ««Картонковий майдан» як кейс інноваційної політичної технології в Україні» присвячений комплексному аналізу одного з найбільш помітних прикладів сучасного молодіжного протесту в Україні. У розділі досліджуються передумови виникнення та особливості розвитку «Картонкового майдану», його організаційні та комунікаційні механізми, а також роль символізму, медійності, меметичної культури та цифрових технологій у забезпеченні суспільного резонансу та політичної ефективності протестного руху.

У висновках узагальнено результати проведеного дослідження, сформульовано основні наукові висновки відповідно до поставленої мети та завдань, а також визначено перспективи подальшого вивчення трансформації політичного протесту молоді в умовах цифрової епохи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

1.1. Політичний протест як форма громадянської участі у сучасному політичному процесі

У сучасній політичній науці концептуалізація політичного протесту пройшла тривалу еволюцію: від трактування його як деструктивного, маргінального явища та прояву соціальної аномії до визначення його як фундаментального, легітимного та конструктивного інструменту артикуляції інтересів громадянського суспільства. Класична політологічна думка другої половини XX століття, представлена фундаментальними працями С. Верби, Н. Ная та Л. Мілбрата, заклала основи дихотомічного поділу громадянської участі на конвенційну (ортодоксальну) та неконвенційну (неортодоксальну) [22].

До конвенційної участі традиційно відносили електоральну поведінку (участь у виборах), членство в політичних партіях, фінансування виборчих кампаній та офіційні звернення до органів державної влади. Натомість політичний протест – у вигляді демонстрацій, страйків, пікетів, бойкотів чи актів громадянської непокорі – класифікувався як неконвенційна діяльність, що виходить за межі нормативно врегульованих правових процедур і часто несе в собі загрозу стабільності політичної системи [22].

Проте на межі XX–XXI століть соціокультурні зрушення в розвинених демократіях зумовили радикальний перегляд цієї парадигми. Американський політолог Рассел Далтон обґрунтував концепцію «нормалізації протесту» [23].

«Протест перестав бути зброєю виключно слабких, маргіналізованих або позбавлених громадянських прав верств населення. Він перетворився на звичайний, систематичний та високоефективний елемент репертуару політичної дії середньостатистичного громадянина, що застосовується паралельно або навіть замість традиційного голосування» [23].

Ця нормалізація є особливо відчутною при аналізі політичної поведінки молодіжних когорт, зокрема Покоління Z. Сучасна молодь демонструє стійке розчарування в ієрархічних політичних інститутах, що фіксується хронічним зниженням рівня якихось партійних уподобань та падінням явки на виборчі дільниці, проте виявляє безпрецедентно високий рівень готовності до горизонтальної самоорганізації та участі в точкових протестних акціях [41].

Для глибокого розуміння природи молодіжного протесту необхідно деталізувати його базові соціополітичні функції в структурі транзитивних суспільств:

- Функція інституційного компенсаторства (артикуляційна): У державах із високим рівнем бюрократизації, корупції або заблокованими каналами вертикальної мобільності (інституційний дефіцит) традиційні механізми представництва інтересів перестають функціонувати. Протест стає єдиним доступним каналом, через який молодь може винести гострі соціополітичні проблеми на загальнонаціональний та міжнародний порядок денний [24].
- Інтегративно-мобілізаційна функція: Участь у спільній протестній дії сприяє подоланню соціальної атомізації, формуванню міцних колективних ідентичностей та солідаризації індивідів навколо спільного ціннісного орієнтира [25].
- Контролююча та реципрокна функція: Масовий протест виступає як специфічний інструмент народного вето щодо непопулярних, авторитарних чи корупційних рішень органів державної влади, відновлюючи баланс взаємовідносин між громадянським суспільством та державним апаратом [26].
- Функція політичної соціалізації: Саме через участь у протестних рухах молода людина найшвидше засвоює політичні цінності, здобуває навички громадянської координації, формує власну суб'єктивну позицію та усвідомлює рівень своєї політичної спроможності (political efficacy) [41].

Теоретичний аналіз механізмів виникнення та розвитку протестних рухів вимагає звернення до класичних політологічних шкіл. Зокрема, теорія відносного позбавлення (релятивної депривації) Теда Гарра доводить, що першопричиною протесту є не абсолютна бідність чи гноблення, а психологічний розрив між ціннісними очікуваннями індивіда (тим, на що він, на його думку, має законне право розраховувати) та його ціннісними можливостями (тим, що він реально може отримати в наявній політичній системі) [29]. У випадку Покоління Z цей розрив загострюється у сфері безпеки, справедливості та екології: бачачи неефективність державних еліт, молодь відчуває гостру фрустрацію, яка трансформується в агресію та вихід на вулиці.

Натомість представники теорії мобілізації ресурсів (Дж. Маккарті, М. Залд) стверджують, що однієї лише фрустрації чи незадоволення недостатньо для початку масового руху [28]. Протест потребує чіткої інфраструктури: фінансових ресурсів, розвинених комунікаційних каналів, наявності харизматичних лідерів та формальних організацій (профспілок, студентських об'єднань, неурядових організацій), які здатні трансформувати дифузне невдоволення в акцентовану колективну дію [28].

Розвиваючи цей підхід, Дуглас МакАдам сформулював концепцію структури політичних можливостей, виділивши три змінні, що визначають успіх або поразку будь-якого протесту:

- Доступність або закритість інституційної політичної системи для тиску з боку громадян [27].
- Стабільність чи нестабільність наявних конфігурацій правлячих еліт (наявність розколів всередині влади) [27].
- Наявність у протестувальників сталих мобілізаційних структур та ефективних процесів культурного фреймінгу – тобто здатності інтерпретувати події таким чином, щоб вони знаходили емоційний відгук у широких верств населення [27].

Проте соціологічні тенденції останнього десятиліття демонструють, що класичні організаційні моделі мобілізації ресурсів, які базувалися на ієрархічних

інституціях XX століття, поступово втрачають свою ефективність при роботі з молодіжною аудиторією. Покоління Z демонструє виражене відторгнення класичного партійного чи ідеологічного лідерства, віддаючи перевагу динамічним, гнучким та децентралізованим структурам [2]. Це протиріччя актуалізує необхідність переосмислення теоретико-методологічних засад політичної науки та дослідження того, як процеси глобальної цифровізації трансформували саму сутність, швидкість та архітектуру протестної діяльності.

1.2. Трансформація протестної діяльності в умовах цифровізації суспільства

Перехід людської цивілізації в інформаційну епоху докорінно змінив архітектуру публічного простору та переформатував інфраструктуру політичної комунікації. Фундаментальним теоретичним базисом для осмислення цих трансформацій стала концепція «мережевого суспільства» (Network Society), розроблена соціологом Мануелем Кастельсом. Досліджуючи глобальні хвилі протестів початку XXI століття (від Арабської весни до рухів Occupy Wall Street у США та Indignados в Іспанії), Кастельс зафіксував народження принципово нового соціополітичного феномену – мережевих соціальних рухів [30].

За Кастельсом, ключовою особливістю цих рухів є те, що вони зароджуються та конструюються в інтернет-просторі, базуючись на горизонтальних, ризоматичних зв'язках, повністю копіюючи архітектуру Всесвітньої мережі [30]. Ці рухи позбавлені єдиного керівного центру, формальної ієрархії, бюрократичних апаратів та традиційного лідерства. Кастельс метафорично називає їх «мережами обурення і надії» [25].

«Мережеві протести виникають із трансформації індивідуального емоційного обурення в колективну надію на зміни через цифрову комунікацію. Інтернет у цій парадигмі є не просто технічним інструментом чи медіальним ретранслятором, а автономним, безпечним публічним простором (space of flows), де громадяни можуть вільно відтворювати свої смисли, захищені від прямого

контролю з боку державних інституцій, і лише згодом окупувати фізичний простір міських площ (space of places)» [25].

Для наочності та глибини аналізу доцільно провести компаративне дослідження структурних елементів класичних протестних рухів індустріальної епохи та цифрових протестів інформаційного суспільства.

Параметр порівняння	Класичний протест (XX століття)	Цифровий протест (XXI століття)
Архітектура та управління	Вертикальна, жорстка ієрархія. Наявність центральних комітетів, політрад, офіційних лідерів.	Горизонтальна, мережева структура. Децентралізація, відсутність фіксованого лідерства, лідери-модератори.
Швидкість та логістика координації	Низька швидкість. Потребує значного часу на планування, друк і дистрибуцію листівок, оренду приміщень.	Миттєва (у реальному часі). Використання стримів, геоміток, миттєвих сповіщень у месенджерах.
Географічні межі	Локалізований характер. Обмеженість фізичним простором, складність транскордонної взаємодії.	Глобальний, транскордонний характер. Миттєва дифузія тактик, гасел та візуальних образів по всьому світу.
Економіка протесту	Високі трансакційні витрати. Потреба у залученні значних фінансових та матеріально-технічних ресурсів.	Мінімальні трансакційні витрати. Наявність смартфона, стабільного інтернет-з'єднання та цифрового профілю користувача.
Рівень стійкості до розколів	Високий. Наявність внутрішньої дисципліни та статутних механізмів врегулювання конфліктів.	Низький. Схильність до швидкої фрагментації через відсутність внутрішніх інститутів прийняття рішень.

Важливий внесок у розуміння цифрової трансформації мобілізаційних процесів зробив американський дослідник Клей Шірки. У своїх працях «Тут

увімкнено всіх» та «Когнітивний надлишок» він обґрунтував тезу про те, що сучасні цифрові технології кардинально знизили трансакційні витрати на колективні дії [33]. Раніше для організації масштабної акції група людей мусила створити організацію, що вимагало колосальних управлінських та фінансових зусиль. Цифрові медіа дозволили здійснювати групову координацію в обхід будь-яких інституційних рамок. Шіркі пропонує нову соціологічну формулу розвитку рухів: «спершу синхронізація, потім організація» [32]. Користувачі мережі спочатку емоційно синхронізуються навколо певної події чи несправедливості (через поширення відео, постів, мемів), формують спільний смисловий простір, і лише після цього, у разі потреби, вибудовують тимчасові технічні структури для проведення офлайн-акції [32].

Проте, розгляд цифровізації протесту виключно крізь призму кібероптимізму та технологічного детермінізму є науково некоректним та однобічним. Об'єктивний політологічний аналіз вимагає звернення до праць представників школи кіберпесимізму, найяскравішим з яких є Євген Морозов. У своїй монументальній роботі «Мережева омана: Темний бік інтернет-свободи» Морозов піддає нищівній критиці ілюзію того, що інтернет є апріорі інструментом демократизації [34].

Морозов доводить, що цифрова інфраструктура є глибоко амбівалентною і з однаковою ефективністю використовується як демократичними активістами, так і авторитарними режимами. Дослідник виділяє три ключові загрози авторитарної адаптації до цифрового протесту:

1. Цифрове спостереження (Digital Surveillance): Сучасні держави розгорнули потужні системи моніторингу мережевої активності громадян за допомогою штучного інтелекту, систем розпізнавання облич, аналізу великих даних (Big Data) та перехоплення метаданих. Це дозволяє силовикам вираховувати координаторів протесту ще на етапі онлайн-планування [34].
2. Алгоритмічна цензура та пропаганда: Замість повного вимкнення інтернету авторитарні режими навчилися витончено маніпулювати

публічним простором через алгоритми соціальних мереж, штучно занижуючи охоплення протестного контенту, використовуючи «фабрики тролів» та бот-мережі для розмивання протестного порядку денного та продукування фейкових новин [35].

3. Ерозія стратегічного планування рухів: Мережева природа цифрових протестів робить їх надзвичайно тактично гнучкими на початковому етапі (швидко зібратися на площі), але стратегічно безпорадними у довгостроковій перспективі. Відсутність ієрархії та офіційних представників унеможливорює перехід руху від стадії емоційного заперечення та висування гасел («Геть усіх!») до стадії системних, виснажливих політичних перемовин із владою, формування коаліцій чи інституціоналізації у політичні партії [35]. Як наслідок, спалахуючи миттєво, мов порох, цифрові протести так само швидко згасають, не привівши до кардинальних трансформацій політичного режиму.

1.3. Феномен «слактивізму» та нові моделі онлайн-мобілізації

Одним із найбільш релевантних та дискусійних феноменів цифрової епохи, який безпосередньо впливає на специфіку громадянської участі Покоління Z, є «слактивізм» (slacktivism) – концепт, утворений від злиття англійських слів slacker (нероба, ледар) та activism (активізм). У науковий обіг цей термін увійшов для означення низькопорогових, мінімально затратних форм політичної та соціальної активності в інтернет-середовищі, які не потребують від індивіда значних часових, інтелектуальних, фінансових ресурсів чи фізичного виходу із зони комфорту [36].

До типових проявів слактивізму належать:

- Підписання та репост електронних петицій на цифрових платформах;
- Використання тематичних, протестних чи солідаризуючих хештегів (наприклад, #BlackLivesMatter, #MeToo, чи локальних українських протестних тегів);

- Тимчасова зміна чи стилізація зображення профілю (аватарки) у соціальних мережах на знак підтримки певної соціальної групи, політичних в'язнів чи держав, що зазнали агресії;
- Поставлення вподобань (лайків) та написання іронічних коментарів під публікаціями суспільно-політичного характеру.

У політологічному дискурсі сформувалися два діаметрально протилежні підходи до оцінки впливу слактивізму на якість громадянського суспільства. Скептичний підхід яскраво артикульований у працях канадського соціолога Малкольма Гладуелла. У своїй резонансній статті «Small Change: Why the revolution will not be tweeted» Гладуелл висуває тезу про те, що цифрові медіа здатні вибудовувати між користувачами виключно «слабкі зв'язки» (weak ties) [37].

Гладуелл порівнює сучасні цифрові спалахи з Рухом за громадянські права в США 1960-х років (зокрема, із протестами проти расової сегрегації в Грінсборо). На його думку, реальні, системні історичні трансформації створювалися виключно завдяки «сильним зв'язкам» (strong ties) між активістами – високому рівню особистого знайомства, взаємної довіри, готовності до самопожертви, арештів та фізичного насильства [37]. Такі зв'язки формуються роками всередині дисциплінованих, глибоко ієрархічних організацій.

Натомість соціальні мережі, пропонуючи користувачеві «клікнути на кнопку», підміняють реальну політичну дію її цифровою симуляцією. Слактивізм, за Гладуеллом, виконує функцію психологічного клапана: людина робить репост, отримує миттєвий дофаміновий заряд та відчуття того, що вона виконала свій громадянський обов'язок, у зв'язку з чим її реальна мотивація виходити на вулиці чи жертвувати кошти суттєво знижується [38].

Альтернативний, більш зважений та оптимістичний погляд на цю проблему пропонують дослідники Ленс Беннетт та Олександра Сегерберг через розробку теоретичної рамки «сполучної дії» (The Logic of Connective Action), яка

виступає сучасною альтернативою класичній теорії «колективної дії» Мансура Олсона [39].

Класична колективна дія	Цифрова сполучна дія
Жорстка організація	Децентралізована мережа
Єдина сувора ідеологія	Персоналізовані фрейми
Високий поріг входу	Низький поріг входу
Потреба у лідерах	Технологічна архітектура

Беннетт і Сегерберг доводять, що в епоху домінування індивідуалізованої культури Покоління Z класична колективна дія, яка вимагала від людини прийняття жорсткої колективної ідеології та підпорядкування організаційній дисципліні, викликає відторгнення [39]. Натомість логіка сполучної дії базується на цифрових технологіях, які дозволяють поширювати персоналізовані контентні фрейми [40]. У цій моделі ідеї та гасла не спускаються зверху політичною партією, а конструюються самими користувачами, які адаптують глобальний протестний тренд під свій унікальний особистий досвід та транслюють його через власні цифрові профілі [40]. Технологічна платформа тут бере на себе роль організатора.

Емпіричні дослідження громадянської активності української молоді, проведені авторитетними інституціями ПРООН, КМІС та Info Sapiens протягом 2024–2025 років, повністю спростовують тезу про деструктивність слактивізму в українських реаліях, демонструючи унікальний ефект конверсії онлайн-активності у високоімпактні форми реальної участі [1, 3, 5]. В умовах повномасштабної війни та правового режиму воєнного стану низькопороговий цифровий активізм став базовим фундаментом для масштабної мобілізації суспільних ресурсів.

Дослідження фіксують наступний трьохетапний механізм конверсії цифрового активізму:

1. Інформаційне насичення та фреймінг: Поширення молодими людьми інформаційних постів, сторіз чи відеороликів про корупційні закупівлі чи неефективний розподіл місцевих бюджетів створює первинне інформаційне поле, виводячи тему з латентного стану в зону публічної уваги [1].
2. Створення соціального каскаду та легітимізація: Велика кількість вподобань, коментарів та репостів запускає алгоритми соціальних платформ, піднімаючи тему в топ рекомендацій. Це створює ефект соціального схвалення: індивід бачить, що його референтна група поділяє цю позицію, що різко знижує його індивідуальний психологічний поріг страху чи пасивності [5].
3. Трансформація в дію: Цифровий клік конвертується в реальну дію: фінансове донаторство на мілітарні чи гуманітарні потреби, підписання офіційних петицій до Президента чи Кабінету Міністрів, координацію волонтерської логістики через закриті чати, або вихід на точкові, безпечні та юридично вивірені офлайн-перформанси (акції «Гроші на ЗСУ», «Картонковий майдан») [1, 6].

Таким чином, слактивізм у структурі політичної поведінки сучасного Покоління Z виконує критично важливу функцію «вхідних воріт» або низькопорогового інкубатора громадянськості. Він дозволяє молодій людині пройти первинну політичну соціалізацію в комфортному для неї цифровому середовищі, акумулювати соціальний капітал і згодом включитися у вирішення складних загальнодержавних завдань, що повністю спростовує тезу про аполітичність та пасивність «цифрових автохтонів».

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ ПОКОЛІННЯ Z

2.1 Соціальні мережі як інструмент політичної мобілізації молоді

Специфіка політичної мобілізації молоді в першій чверті XXI століття визначається фундаментальним демографічним, епістемологічним та соціокультурним зсувом – масовим входженням у активне суспільне та політичне життя Покоління Z (так званих «цифрових автохтонів» або digital natives) [41]. Для глибокого розуміння цього феномену варто звернутися до класичної теорії поколінь Карла Маннгейма, який стверджував, що покоління формується не лише біологічним віком, а спільним травматичним чи формативним історичним досвідом. Для Покоління Z таким тотальним формативним досвідом стала не конкретна війна чи економічна криза, а глобальна цифровізація – безперервне насичення життєвого простору високошвидкісним інтернетом, смартфонами та, що найголовніше, алгоритмізованими медіаплатформами [58].

На відміну від попередніх поколінь (бебі-бумерів, Покоління X і навіть ранніх міленіалів-імігрантів у цифровий світ), які освоювали цифрові технології у зрілому чи підлітковому віці як додатковий інструмент, Покоління Z не знає світу поза мережею. Відповідно, традиційні інститути політичної соціалізації – родина, загальноосвітня школа, класичні друковані чи телевізійні мас-медіа, ієрархічні політичні партії та профспілки – безповоротно втратили свій монопольний статус у процесі формування громадянських та політичних цінностей молоді [41]. Їхнє місце посіла гетерогенна, децентралізована екосистема соціальних мереж.

Згідно з концептуальними положеннями британських та австралійських дослідників Б. Лоудера, А. Вромен та М. Ксеноса, сучасна молодь зазнала масштабної трансформації політичної ідентичності. Вона еволюціонувала від

моделі «керованих громадян» (dutiful citizens) до парадигми «мережевих громадян» (networked citizens) [61].

Керований громадянин виявляє лояльність до держави через виконання формальних обов'язків: регулярне голосування на виборах, членство в системних громадських організаціях, слідування партійній дисципліні, читання офіційної преси. Його політична участь є вертикальною та інституціоналізованою.

Мережевий громадянин, натомість, сприймає політичну участь не як ієрархічний чи громадянський обов'язок, а як гнучкий, глибоко індивідуалізований, горизонтальний та креативний проект власного самовираження. Інтернет-простір стає первинним середовищем, де молода людина вперше стикається з політичним порядком денним, самостійно інтерпретує його через призму мікроспільнот та вибудовує власні поведінкові стратегії без огляду на авторитет держави [61].

Для теоретичного осмислення цього явища необхідно залучити концепцію «культури участі» (participatory culture), яку розробив Генрі Дженкінс. Цифрові платформи остаточно ліквідували класичний бар'єр між виробником суспільно-політичного контенту (владними елітами, професійними журналістами, ідеологами) та його масовим споживачем [19]. Покоління Z не просто пасивно споживає інформацію про політичні події; воно миттєво стає її співавтором (через ремікси та коментарі), ретранслятором (через репости) та жорстким критиком.

Класична публічна сфера, описана Юргеном Габермасом як простір раціонально-критичної, зваженої дискусії освічених громадян у буржуазних салонах та друкованій пресі, сьогодні зазнала краху. Сучасна цифрова публічна сфера, концептуалізована Мануелем Кастельсом у його теорії «мережевого суспільства», є радикально фрагментованою, гіпертекстуальною, кліповою та емоційно перенасиченою. Політична мобілізація тут відбувається не через довге засвоєння логічно вибудованих партійних маніфестів чи передвиборчих програм, а через миттєве залучення до інтенсивних потоків інформації, які

резонують із суб'єктивним, часто загостреним уявленням молоді про справедливість та базові права людини [19, 59].

Емпіричну кальку цих складних теоретичних висновків беззаперечно демонструють соціологічні дослідження інформаційного поля України. За даними розширеного аналітичного звіту агенції Plusone (2026 р.), рівень проникнення соціальних мереж серед української молоді віком від 14 до 29 років досяг феноменальних 96%. При цьому середня тривалість безперервного перебування в онлайні (screen time) становить від 4 до 7 годин на добу, з яких понад 60% часу припадає на споживання динамічного аудіовізуального контенту [17]. Водночас репрезентативні загальнонаціональні опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) фіксують катастрофічний розрив поколінь в інформаційному споживанні: для 88% представників Покоління Z соціальні мережі та захищені месенджери є абсолютно безальтернативним джерелом отримання новин та суспільно-політичної аналітики. Традиційне лінійне телебачення, яке залишається головним інструментом впливу для старших вікових груп, серед молоді має показник довіри та використання на рівні статистичної похибки – менше 7% [3].

Порівняльний аналіз парадигм політичної участі яскраво демонструє кардинальні відмінності між громадянином XX століття та сучасним представником Покоління Z. Для «керованого громадянина» ключовим джерелом інформації виступало телебачення та офіційна преса, тоді як «мережевий громадянин» спирається виключно на соціальні мережі, блоги та месенджери. Тип політичної дії еволюціонував від традиційного голосування та партійного членства до цифрового активізму, краудфандингу та локальних пікетів. Змінилося й ставлення до влади: беззаперечна повага до інституцій та ієрархії змінилася скептицизмом, іронією та десакралізацією. Комунікативна модель трансформувалася з вертикальної (зверху-вниз) на горизонтальну (peer-to-peer). Нарешті, мотивацією до протесту раніше слугувала ідеологічна програма та авторитетний лідер, тоді як сьогодні рушійною силою є емоційний резонанс та «афект».

Така тотальна замкненість інформаційного споживання всередині корпоративних цифрових платформ (Meta, ByteDance, Alphabet) зумовлює виникнення специфічних соціопсихологічних ефектів, зокрема «ехо-камер» (echo chambers) та «бульбашок фільтрів» (filter bubbles), які були ґрунтовно досліджені Елі Парізером та Кассом Санстейном [49]. Санстейн у своїй фундаментальній праці «#Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media» обґрунтовує феномен кібербалканізації – незворотного процесу фрагментації єдиного інтернет-простору на ізольовані, ворожі одна до одної цифрові племена, об'єднані спільними вузькими інтересами та радикалізованими ідеологіями [49].

Головним рушієм цього процесу є самі алгоритми соціальних мереж. В умовах того, що Шосана Зубофф визначає як «капіталізм стеження», платформи оптимізують свої математичні моделі виключно під метрику утримання максимальної уваги користувача (engagement rate) з метою подальшої капіталізації його поведінкових даних. Алгоритми свідомо підсовують молодій людині контент, який на 100% підтверджує її попередні уподобання, лайки, соціальні страхи та когнітивні упередження, повністю відсікаючи альтернативні точки зору [49].

У контексті політичної мобілізації цей механізм працює як гігантський прискорювач. Коли всередині певного молодіжного кластера (наприклад, студентів конкретного університету чи жителів одного району) починає зароджуватися локальний протестний настрій, алгоритми фіксують спалах інтересу до теми і починають лавиноподібно, геометричною прогресією насичувати стрічку новин усіх пов'язаних користувачів аналогічними повідомленнями. Це запускає соціологічний механізм інформаційного каскаду. У молодій людини, яка гортає стрічку, формується абсолютно викривлене сприйняття об'єктивної реальності – когнітивна ілюзія тотальної, абсолютної підтримки її бунтарської позиції всім соціумом. Цей феномен має вирішальне значення для протесту, оскільки він різко знижує індивідуальні транзакційні витрати на бунт. Суб'єктивна готовність індивіда перейти від безпечного пасивного невдоволення на дивані до небезпечних реальних вуличних дій

зростає в рази, оскільки страх перед соціальною ізоляцією, осудом чи маргіналізацією повністю нівелюється алгоритмічно створеною ілюзією тотальної однотайності натовпу [49, 60].

2.2 Мем-культура, іронія та візуальна комунікація в протестній діяльності

Найбільш суттєвою, парадигмальною рисою комунікативної стратегії Покоління Z у публічному політичному просторі є її тотальний візуальний поворот (visual turn) та виражена, принципова відмова від великих текстових наративів (лонгвідів, маніфестів, статей). Головною семіотичною одиницею, універсальною мовою транскордонного спілкування та базовим когнітивним інструментом сучасного молодіжного протесту стала мем-культура та глибинна політична іронія [43].

Важливо наголосити, що в академічному дискурсі інтернет-мем більше не розглядається як примітивний елемент маргінального чи суто розважального цифрового фольклору. Сьогодні це складний, багатосаровий культурний феномен і високотехнологічна інформаційна зброя, що володіє колосальним мобілізаційним, когнітивним та антисистемним (підривним) потенціалом [45].

Фундаторка сучасних академічних досліджень меметики Лімор Шіфман (розвиваючи класичні ідеї Річарда Докінза про мем як одиницю культурної трансляції) визначає інтернет-мем як специфічну групу цифрових об'єктів (статичних зображень, GIF-анімацій, коротких відео, вірусних текстових фраз або хештегів), які відповідають трьом критеріям: вони мають спільні морфологічні характеристики, створюються авторами з чітким усвідомленням існування один одного (інтертекстуальність) і свідомо поширюються, копіюються, реміксуються та трансформуються мільйонами користувачів через децентралізовані інтернет-платформи [43].

Базуючись на класичних філософських та літературознавчих теоріях карнавальної культури Михайла Бахтіна (дослідження творчості Франсуа Рабле), можна стверджувати, що сучасний політичний мем виконує життєво важливу

для протесту роль – функцію інструменту тимчасового перевертання, знесення соціальної ієрархії [44]. Цифровий простір перетворюється на середньовічну карнавальну площу.

Через системне висміювання, гіперболізацію вад та гротескне, часто карикатурне зображення представників владних еліт, олігархів, генералів поліції чи корумпованих чиновників молодь здійснює безповоротну десакралізацію влади. Владний інститут, який у традиційній парадигмі тримався на страху та дистанції, стрімко втрачає свою грізну, репресивну ауру. Він стає об'єктом масового, загального, неконтрольованого кпину. Це явище має колосальне психологічне та нейробіологічне значення для успіху мобілізації. Фізіологічно людина не може одночасно щиро сміятися і відчувати панічний жак. Відповідно, політична іронія радикально знижує поріг страху перед державною репресивною машиною у потенційних учасників протесту. Здатність спільноти відкрито сміятися над тим, що ще вчора викликало жак і параліч волі (наприклад, автозаки чи гумові кийки), – це фундаментальний, базовий крок до внутрішнього звільнення протестної групи і переходу до агресивних вуличних дій [44].

Окрім функції десакралізації, політичний мем виконує функцію семіотичного стиснення (упаковки смислів). Сучасні суспільно-політичні та економічні процеси є надзвичайно складними, багаторівневими, бюрократизованими та об'єктивно важкими для сприйняття пересічним громадянином (наприклад, міжнародні торговельні угоди, зміни до податкового кодексу, тіньові офшорні схеми). Середньостатистичний представник Покоління Z не має ні часу, ні фокусу уваги для вивчення 200-сторінкових аналітичних доповідей розслідувачів. Мем геніально вирішує цю проблему: він дозволяє семантично «упакувати» складну, системну макросоціологічну проблему в надзвичайно просту, прозору і миттєво зчитувану візуальну метафору [62]. Користувач буквально за частку секунди скролінгу стрічки вловлює саму суть структурної несправедливості. Це формує емоційну реакцію (лайк/репост/гнів) без необхідності глибокого інтелектуального занурення в першоджерела [45].

Яскравим міжнародним кейсом такої семіотичної диверсії, яка призвела до транскордонної геополітичної мобілізації, став безпрецедентний феномен «Альянсу молочного чаю» (Milk Tea Alliance). Це децентралізований онлайн-рух за демократизацію та протидію цифровому авторитаризму, що стихійно виник у 2020–2021 роках і концептуально об'єднав сотні тисяч молодих цифрових активістів Таїланду, Гонконгу, Тайваню, а згодом і М'янми [55].

Історія цього феномену вражає: рух зародився не в кабінетах політиків, а як локальна меметична війна в мережі Twitter (нині X) між провладними китайськими націоналістичними троями (так званою «Армією 50 центів») та тайськими підлітками-фанатами місцевого кінематографа. Конфлікт виник через один необережний пост про незалежність Тайваню. Коли китайські боти почали масову атаку на тайські акаунти, останні відповіли нищівною хвилею самоіронії та постіронічних мемів, до яких китайська пропаганда була абсолютно не готова.

У процесі цієї цифрової битви молодь різних країн раптово зафіксувала спільний культурний маркер: в усіх країнах, що опираються впливу Пекіна (Таїланд, Тайвань, Гонконг), популярним і традиційним є солодкий напій – чай із молоком (на різку протигагу материковому Китаю, де традиційно п'ють виключно чистий зелений чай без домішок). Зображення трьох склянок різного виду молочного чаю (тайського оранжевого, тайванського з бульбашками та гонконзького класичного), об'єднаних у єдиний колаж, за кілька днів перетворилося на візуальний герб глобального спротиву цифровому та воєнному авторитаризму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [55].

Меми «Альянсу» не просто розважали; вони стали інструктивними матеріалами. Вони миттєво поширювалися через Instagram, Telegram та Twitter, навчаючи підлітків у різних країнах (які виходили на власні локальні протести) однаковим тактикам вуличного спротиву. Через меми передавалися знання про те, як правильно гасити шашки зі сльозогінним газом за допомогою дорожніх конусів та води (технологія з Гонконгу), як координувати волонтерські медичні служби під час силових розгонів, та яким методам жорсткої цифрової гігієни слідувати. Простий гастрономічний символ став потужним інструментом

солідаризації та маркування ідентичності «свій/чужий» на глобальному рівні [55].

Ще одним, не менш яскравим і безпосередньо близьким до європейського контексту, є приклад транснаціонального глобального руху NAFO (North Atlantic Fella Organization). Цей децентралізований рух був створений переважно молодими цифровими активістами, геймерами та OSINT-дослідниками з усього світу (від США до Японії) навесні 2022 року з єдиною метою – протидії агресивній російській пропаганді та дезінформації під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну [14].

Механіка NAFO є тріумфом меметичної війни. Замість написання великих, нудних логічних спростувань (фактчекінгу), які ніхто не читає, або публікації офіційних дипломатичних нот, тисячі незалежних користувачів добровільно використовують уніфіковані, але персоналізовані аватарки із зображенням мультяшних собак японської породи Сіба-іну (так званих Fellas). Цей багатотисячний «собачий рій» організовано атакує офіційні акаунти російських послів, міністерств, державних відомств та топ-пропагандистів у мережі X мільйонами іронічних, сатиричних мемів, абсурдних коментарів та відео-реміксів.

Російська державна дипломатична та пропагандистська машина, яка звикла до конвенційного, серйозного та ієрархічного міждержавного дискурсу, виявилася абсолютно, тотально безпорадною проти децентралізованої, асиметричної меметичної атаки молоді. Пропагандисти, намагаючись вступати в серйозні дискусії з «мультяшними собаками», виглядали комічно. Рух NAFO перетворив агресивну імперську риторику на абсолютне посміховисько, розмив її вплив і системно дискредитував ключові російські наративи на міжнародній арені, паралельно збираючи мільйони доларів донатів для ЗСУ шляхом продажу власного меметичного мерчу [14].

Окремим, надзвичайно важливим техніко-комунікаційним елементом протестної діяльності Покоління Z є винайдення та широке застосування алгоспічу (algospeak). Це специфічна, глибоко ешелонована система

лінгвістичного та візуального кодування протестного контенту з єдиною прагматичною метою – обходу складних автоматизованих систем модерації, державних фільтрів цензури та алгоритмічних обмежень самих корпоративних платформ (обхід так званих «тіньових банів» або shadowbans) [46].

Сучасні алгоритми штучного інтелекту (наприклад, потужні нейромережі Perspective API від Google, внутрішні системи модерації Meta чи китайські фільтри ByteDance/TikTok) налаштовані на цілодобове сканування мільярдів текстів і автоматичне блокування постів, що містять прямі заклики до протестів, радикальні політичні гасла, мову ворожнечі чи соціально чутливі терміни [49]. Якщо підліток напише прямий текст «Завтра о 19:00 всі на протест проти поліції», алгоритм видалить його за мілісекунди або, що ще гірше, застосує тіньовий бан (пост залишиться на сторінці автора, але буде вилучений зі стрічок рекомендацій усіх інших користувачів, зводячи охоплення до нуля).

Щоб зберегти охоплення, прорвати інформаційну блокаду та уникнути видалення своїх акаунтів, молодь розробила унікальний іронічно-фонетичний, шифрований лексикон. У цій мові небезпечні слова замінюються візуально схожими символами (leetspeak), комбінаціями емодзі, навмисними орфографічними помилками або семантично віддаленими неологізмами, які зрозумілі лише «своїм» [46].

Для розуміння принципів алгоспічу варто розглянути типові приклади кодування політичних понять, які слугують тригерами для ШІ-модерації:

- Заклики до мітингів: Стандартні слова на кшталт «протест», «мітинг» чи «страйк» кодуються як pr0t3st, активне гуляння, p@rtу або маскуються за допомогою нейтральних емодзі (наприклад, комбінації дерев та танцюючих людей). Технічний механізм цього обходу полягає у фонетичній заміні голосних літер цифрами або спецсимволами, що розриває регулярні вирази (RegEx) текстових фільтрів. Альтернативно, використання емодзі змушує ШІ семантично розпізнавати повідомлення як планування звичайного дозвілля чи вечірки.

- Радикальні дії: Поняття «революція» або «повалення уряду» замінюються абстрактними метафорами: r3v0lut10n, перевертання календаря, велика зміна. Ці фрази мають нульовий рівень політичного ризику в базах даних корпоративних систем модерації.
- Силкові структури: Терміни «поліція» чи «спецпризначенці (ОМОН)» кодуються через візуально-колірні маркери одягу або абсурдні назви. Використовуються такі заміники, як сині худі, космонавти чи avokado (через візуальну схожість уніформи із зеленим фруктом або співзвучність зі словом «напад»). ШІ фізично не може забанити слово «авокадо», оскільки воно цілком легально використовується в мільйонах кулінарних відео.
- Насилля та загроза життю: Навіть такі жорсткі тригери як «вбити», «ліквідувати» чи «загинути» замінюються неологізмами unalive (неживий) або sewerslide (замість suicide). Це штучно зліплені слова, які повністю відсутні у базових словниках мови ворожнечі (Hate Speech Dictionaries), проте їхній зміст миттєво і однозначно зчитується людським мозком.

Ця феноменальна лінгвістична гнучкість перетворює мову цифрового протесту на динамічну, живу систему, яка мутує та змінюється значно швидше, ніж корпоративні інженери Кремнієвої долини чи державні цензори встигають оновлювати бази даних для своїх ШІ-модераторів. Це гарантує протестним рухам Покоління Z надзвичайно високу інформаційну виживаність, стійкість до блокувань та можливість координації навіть в умовах жорсткого цифрового авторитаризму [46, 47].

2.3 TikTok, Telegram та цифрові алгоритми як середовище протестної координації

Сучасна медіатеорія постулює, що архітектура кожної окремої цифрової платформи (її закритий програмний код, інтерфейс користувача, принципи приватності та, найголовніше, математична логіка алгоритмів сортування контенту) не є нейтральною. Вона безпосередньо і жорстко детермінує характер,

темп, структуру, динаміку та географію політичних протестів, які на цих платформах розгортаються.

У сучасному оперативному репертуарі політичної дії Покоління Z класичні мережі початку 2000-х (Facebook, Twitter старого зразка) відійшли на маргінес. Дві новітні платформи посіли абсолютне монопольне становище, виступаючи одночасно і як культурні інкубатори протестних смислів, і як надійна технічна інфраструктура бойової координації – це відеоорієнтована платформа TikTok та зашифрований месенджер Telegram [3, 16].

Платформа TikTok (розробка компанії ByteDance) здійснила справжню, радикальну революцію у сфері онлайн-мобілізації суспільства завдяки специфічній, закритій архітектурі свого алгоритму рекомендацій, який формує нескінченну стрічку For You Page (FYP, «Рекомендоване») [46].

У класичних соціальних мережах (наприклад, Facebook або Instagram до впровадження Reels) охоплення (reach) публікації пересічного користувача прямо та лінійно залежить від його особистого соціального графа – тобто від кількості роками накопичених підписників, реальних друзів та загального авторитету профілю. Ця модель глибоко консервативна: вона консервує медійну ієрархію, де топові блогери, поп-зірки, корпоративні медіа та традиційні політики повністю монополізують та контролюють увагу аудиторії. Голос простого студента у Facebook фізично не здатен пробитися далі стрічки його ста друзів без вкладання коштів у платну таргетовану рекламу.

Натомість, геніальність і водночас небезпека алгоритму TikTok полягає в тому, що він повністю відв'язаний від соціального капіталу автора [47]. Він базується не на соціальному графі (хто на кого підписаний), а на графі інтересів (interest graph). Математична модель системи працює за принципом безперервного, агресивного динамічного тестування будь-якого нового контенту на ізольованих когортах випадкових користувачів.

Механіка вірусності: Коли нове протестне відео завантажується на платформу (навіть з акаунта, створеного хвилину тому, що має нуль підписників), алгоритм примусово демонструє його першій тестовій групі

(наприклад, 300–500 випадкових користувачів у даному регіоні). Далі система скрупульозно аналізує поведінкові реакції цієї мікрогрупи. Найважливішими метриками є не лайки (їх легко накрутити), а час утримання уваги (watch time), глибина перегляду до кінця (completion rate), повторні перегляди по колу (loop rate), а також факт натискання кнопки «поділитися» в інші месенджери. Якщо ці показники залученості перевищують встановлений математичний поріг, алгоритм сприймає відео як високорезонансне і автоматично масштабує його показ на наступну, ширшу когорту (наприклад, 50 000 користувачів), а в разі успіху – розкидає на мільйонну глобальну аудиторію [46].

Ця архітектура має тектонічні наслідки для політичного активізму низів: вона забезпечує безпрецедентну демократизацію охоплень. Одиначний аматорський відеоролик (наприклад, запис свавілля поліції на мобільний телефон), створений абсолютно невідомим підлітком у глибокій провінції, має технічну можливість за кілька годин вийти в глобальний топ, без жодної копійки інвестицій набравши мільйонні перегляди та запустивши лавиноподібний каскад політичного наслідування [47].

Мобілізація в TikTok реалізується не через логічні аргументи, а через специфічні візуально-звукові інструменти – челенджі (challenges) та масове використання єдиних смислових звукових доріжок (audio tracks / sounds) [46]. Активісти записують короткі (від 15 до 60 секунд), надзвичайно динамічні відео під певний драматичний або іронічний трек, де у візуальній, танцювальній чи текстовій формі висловлюють протест проти конкретного політичного рішення. Тисячі інших користувачів, підхоплюючи саме цей звуковий трек, створюють власні варіації відео. Алгоритм, розпізнаючи популярність звуку, збирає всі ці відео у велетенський цифровий мітинг, масштабуючи тему географічно на всю країну.

Критично важливим технічним елементом політичної солідаризації в TikTok є вбудована функція «Дуетів» (Duets) та «Зшивання» (Stitch). Вона дозволяє користувачам легально брати чуже відео (наприклад, брехливу заяву політика) і записувати власну критичну відеореакцію поруч в одному

розділеному екрані [46]. Це створює унікальний ефект алгоритмічної інтертекстуальності. Наприклад, під час грандіозних кліматичних протестів руху Fridays for Future у Європі або масштабних акцій Black Lives Matter (BLM) у США один активіст завантажував відео з аргументами проти дій влади або кадрами поліцейського насилля. Буквально за добу тисячі інших молодих людей з різних штатів чи країн через функцію дуету додавали свої відеOVERSII реакцій (хтось плакав, хтось підіймав кулак на знак солідарності, хтось додавав інфографіку). Так вибудовувалася гігантська візуальна стіна колективної солідарності, яка розганялася алгоритмами платформи в усі куточки світу [47, 52].

Класичним, підручковим світовим прикладом такої алгоритмічної мобілізації, яка вийшла з-під контролю системи, став безпрецедентний зрив передвиборчого офлайн-мітингу чинного на той момент президента США Дональда Трампа в місті Талса (штат Оклахома) у червні 2020 року [47, 52].

Кейс Талси (2020): Мільйони підлітків – користувачів TikTok (зокрема, організовані фанати корейської поп-музики, так звані K-Pop stans, та представники спільноти Alt-TikTok) – стихійно скоординувалися через секретні тренди на платформі. Вони використали алгоритмічні лазівки, щоб інформація не вийшла за межі їхньої вікової бульбашки. Вони запустили масовий заклик бронювати безкоштовні квитки на виступ президента через офіційний сайт його політичної кампанії. Для реєстрації підлітки використовували генератори фейкових номерів телефонів та вигадані імена.

Результат був приголомшливим: виборчий штаб Трампа, бачачи понад мільйон реєстрацій, з тріумфом оголосив про наймасштабніший мітинг в історії, змонтував коштовні додаткові відкриті сцени поза межами гігантської 19-тисячної арени BOK Center. Проте в день заходу підлітки просто не прийшли на мітинг. Арена виявилася жалюгідно напівпорожньою (пожежний департамент зафіксував лише близько 6 200 відвідувачів). Це стало колосальним репутаційним, політичним та логістичним шоком для штабу президента США. Ця грандіозна диверсійна мобілізація відбулася абсолютно непомітно для

традиційних спецслужб, аналітичних центрів та політичних технологів, оскільки координувалася виключно всередині непрозорих для дорослих підліткових алгоритмічних бульбашок TikTok [47, 52].

Якщо TikTok генерує емоцію, вірусність та ідеологічну оболонку протесту, то месенджер Telegram (створений братами Дуровими) виконує в структурі молодіжного протесту зовсім іншу, але критично важливу роль. Він слугує логістичною, тіньовою інфраструктурною базою, виступаючи унікальним гібридом класичного засобу масової інформації (через канали) та закритого інструменту військово-оперативного управління рухом [48].

Дослідники цифрового авторитаризму М. Вієрмарс та Т. Локот виділяють три базові архітектурні елементи Telegram, які роблять його ідеальним, майже невразливим притулком для радикального та опозиційного молодіжного активізму на пострадянському та європейському просторі:

1. Односторонні публічні канали (Channels): Це формат трансляції «від одного до мільйонів». Вони дозволяють редакціям або анонімним лідерам миттєво транслювати медіафайли на необмежену аудиторію (сотні тисяч або мільйони підписників) з увімкненими push-повідомленнями. При цьому архітектура платформи виключає можливість внутрішнього цензурування, видалення конкретних постів або повного блокування каналу з боку локальних інтернет-провайдерів чи державних регуляторів (без блокування всього пулу IP-адрес Amazon чи Google, що призводить до падіння всього інтернету в країні) [48].
2. Горизонтальні супергрупи та закриті чати (Supergroups): На відміну від WhatsApp або Viber з їхніми лімітами, Telegram підтримує одночасну комунікацію до 200 000 користувачів в одному чаті. Вони обладнані криптографічними протоколами (включаючи секретні чати з наскрізним шифруванням end-to-end encryption), функціями налаштованого автовидалення повідомлень за таймером, приховуванням номерів телефонів. Це радикально мінімізує ризики деанонімізації активістів з боку спецслужб [48].

3. Автономна екосистема роботів (API / Чат-боти): Це головна технологічна перевага платформи. Боти дозволяють повністю автоматизувати краудсорсинг – масовий збір інформації з вулиць. Через ботів користувачі анонімно завантажують гігабайти фото і відео, боти здійснюють первинну модерацію, верифікують користувачів при вході в закриті чати (через CAPTCHA або перевірку на ботоферми) та допомагають координувати логістику (розподіл медикаментів, води, юридичної допомоги) в реальному часі без втручання людини [6].

Історичний досвід революційних протестів у Білорусі (серпень-листопад 2020 р.) наочно, на рівні підручника продемонстрував, як Telegram здатний повністю замінити собою відсутню, розгромлену або повністю заблоковану інфраструктуру громадянського суспільства [48].

Білоруський кейс (2020): Коли тоталітарний режим О. Лукашенка під час президентських виборів застосував технологію «шатдауну» (повністю вимкнув у країні класичний широкосмуговий та мобільний інтернет, залишивши громадян в інформаційному вакуумі), Telegram був єдиним додатком, що продовжував працювати. Це стало можливим завдяки вбудованому пропрієтарному протоколу MTProto та автоматичним внутрішнім інструментам обходу блокувань (проксі-серверам, які Telegram активував для білоруських користувачів).

У цих умовах Telegram-канал NEXTA Live (та його сітка локальних чатів), який модерувався невеликою групою молодих білоруських журналістів-емігрантів (на чолі зі Степаном Путилом) з офісу у Варшаві, перетворився на головний оперативний, координаційний та диспетчерський центр багатомільйонної країни. За лічені дні канал акумулював понад 2 мільйони підписників (чверть населення країни). Канал функціонував не як медіа, а як генеральний штаб протесту в режимі реального часу. Пересічні громадяни через спеціальних анонімних чат-ботів надсилали тисячі фото, відео та геоміток про пересування силовиків щохвилини (OSINT-розвідка натовпу). Редакція за допомогою автоматизованих скриптів агрегувала ці дані і щогодини публікувала

точні, деталізовані військові інструкції: точні координати та карти точок збору протестувальників, напрямки та чисельність руху колон ОМОНу та внутрішніх військ, місця засідки автозаків та розташування водометів, списки закритих станцій метро, а також адреси безпечних сховищ чи приватних клінік, які готові були таємно приймати поранених активістів без виклику міліції [48].

Традиційна, важка репресивна машина держави, звична до радянських методів боротьби (пошуку і нейтралізації локальних лідерів з рупорами на площах), виявилася абсолютно безпорадною, зіткнувшись із децентралізованим, алгоритмічно керованим роєм людей, які координувалися через смартфони [35, 48].

В сучасних українських реаліях, в умовах розвиненого громадянського суспільства, Telegram також став головним, базовим інструментом студентського, екологічного та урбаністичного молодіжного активізму на локальному рівні [16].

Коли виникає раптова кризова потреба (наприклад, захистити історичну будівлю XIX століття від незаконного нічного знесення наближеним до влади забудовником, або висловити жорсткий протест проти корупційних дій чи сексуальних домагань з боку адміністрації вищого навчального закладу), молодь не пише офіційні петиції і не чекає місяцями відповідей від прокуратури. Створюються закриті або напівзакриті Telegram-чати для швидкого реагування [6].

У цих чатах миттєво розподіляються ролі. Через спеціально налаштованих ботів здійснюється масовий краудсорсинг: студенти-юристи проводять онлайн-перевірку дозвільних документів забудовника в реєстрах, інші збирають відеодокази. У чатах формуються електронні таблиці чергувань активістів (живий щит) безпосередньо на об'єкті по годинах. Там же, за допомогою інтеграції з цифровими необанками (наприклад, monobank або Приват24), оголошується миттєвий збір коштів («банка») на оплату судових зборів, послуг адвокатів чи закупівлю гарячого чаю та наметів для протестувальників на вулиці. Ця фінансова логістика закривається за лічені години [6, 12]. Традиційні великі

громадські організації (ГО), які раніше витрачали тижні або місяці на написання грантових заявок, реєстрацію кампаній та проведення прес-конференцій, сьогодні вчисту програють у швидкості, гнучкості та ефективності цим мобільним, тимчасовим, але надзвичайно агресивним Telegram-спільнотам Покоління Z [2, 6].

Обидві ці платформи (TikTok та Telegram), діючи в синергії та тотально насичуючи інформаційне поле користувача однотипним радикалізованим контентом, запускають потужний макросоціологічний ефект, відомий у когнітивній психології як «каскад доступності» (availability cascade) [49]. Коли алгоритми штучного інтелекту соцмереж починають безперервно, 24/7 підсовувати користувачеві кадри палаючих барикад, багатотисячних маршів чи сліз жертв режиму з десятків різних ракурсів, у молодій людини формується залізне, непохитне відчуття тотального історичного зламу. Виникає когнітивна впевненість у невідворотності швидкої перемоги протестного руху [49]. Це специфічне інформаційне передозування повністю нівелює, блокує раціональний, біологічний страх перед можливим затриманням, фізичним травмуванням чи багаторічним кримінальним ув'язненням. Індивід перестає мислити категоріями власної безпеки; він відчуває себе невід'ємною, безсмертною частиною велетенського, непереможного мережевого організму. Саме цей психологічний злам остаточно стирає класичні бар'єри колективної пасивності й масово виштовхує Покоління Z з комфортного віртуального простору коментарів на реальні, небезпечні вулиці та площі [60].

РОЗДІЛ 3

«КАРТОНКОВИЙ МАЙДАН» ЯК KEYС ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

3.1 Передумови виникнення та специфіка «Картонкового майдану»

Феномен «Картонкового майдану» (у медійному дискурсі також відомий як «Картонна революція»), що розгорнувся в Україні в період з 22 по 31 липня 2025 року, становить інтерес для політичної науки як еталонний прецедент трансформації класичного вуличного протесту в інноваційну, мережеву, низькопорогову політичну технологію. Ця подія продемонструвала принципову зміну поколіннєвих парадигм громадянської участі, де ключовим рушійним актором виступило покоління Z (молодь, народжена у період з наприкінці 1990-х років до початку 2010-х). Для комплексного наукового аналізу даного феномену необхідно детально деконструювати соціально-політичний контекст, інституційні тригери, а також соціологічний профіль учасників протестних дій [54].

Безпосереднім інституційним приводом до вибуху громадянського невдоволення стала спроба Верховної Ради України ухвалити в цілому резонансний законопроект № 12414. Зазначена законодавча ініціатива, розроблена групою народних депутатів всередині профільного комітету, офіційно декларувала «удосконалення процедур відбору та аудиту керівництва антикорупційних органів». Проте, за оцінками провідних вітчизняних експертних інституцій – зокрема, Центру протидії корупції (ЦПК) та Фондації DEJURE, – реальний зміст законопроекту полягав у суттєвому звуженні операційної та інституційної незалежності Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) [51]. Експерти вказали, що норми закону дозволяли затягувати призначення аудиторів та створювали легальні шпарини для політично вмотивованого звільнення керівників антикорупційної вертикалі. В умовах тривалого воєнного

стану, загальної суспільної напруги та гіперчутливості громадян до питань справедливості, прозорості й раціонального використання міжнародної фінансової допомоги, спроба обмежити незалежність НАБУ і САП була сприйнята як пряма загроза євроінтеграційному вектору України та замах на фундаментальні здобутки громадянського суспільства.

Проте інституційний тригер ліг на специфічне соціокультурне й соціодемографічне підґрунтя. За роки повномасштабного вторгнення в Україні сформувався новий тип молодого громадянина, чия політична соціалізація відбувалася в умовах перманентної кризи, тотальної цифровізації комунікацій та активного залучення до практик горизонтальної взаємодії (волонтерські збори, краудфандинг, цифрова взаємодопомога). Згідно з масштабним національним дослідженням Програми розвитку ООН (UNDP) «Вплив війни на молодь в Україні» (весна 2025 року), у представників покоління Z зафіксовано унікальний ціннісний профіль: понад 85% респондентів віком від 16 до 25 років назвали корупцію «екзистенційним ворогом всередині країни», який є настільки ж небезпечним, як і зовнішня збройна агресія [44]. Водночас ця демографічна група виявила специфічне ставлення до інститутів представницької демократії. За даними соціологічної агенції Info Sapiens (звіт «Цінності та політичні орієнтації покоління Z в Україні»), рівень довіри молоді до традиційних політичних партій становив історичний мінімум – всього 11%, тоді як рівень довіри до антикорупційних інституцій та громадських організацій сягав 68% [47]. Таким чином, молодь не бачила у наявних політичних силах ефективних репрезентантів своїх інтересів, що зумовило запит на пряму, безпосередню вуличну дію, яка б не асоціювалася із жодним партійним прапором чи політичним лідером.

Хронологія розвитку «Картонкового майдану» демонструє безпрецедентну динаміку мобілізації, яка раніше не фіксувалася в українських протестних рухах індустріальної епохи:

- **22 липня 2025 року (День 1):** О 14:30 профільний комітет Верховної Ради неочікувано рекомендує законопроект № 12414 до другого читання. Вже о

17:00 у Telegram-каналах студентських рад КНУ ім. Тараса Шевченка, НаУКМА та КПІ ім. Ігоря Сікорського з'являються перші заклики висловити незгоду. О 18:30 на площі Івана Франка у Києві (перед будівлею Театру ім. Івана Франка, неподалік Офісу Президента) збираються перші 150-200 студентів. Через відсутність заздалегідь підготовлених плакатів учасники використовують розірвані картонні коробки, знайдені в сусідніх магазинах, пишучи гасла маркерами. З'являється перший вірусний хештег **#картонковиймайдан** [51].

- **23–24 липня 2025 року (Дні 2–3):** Завдяки алгоритмічному поширенню відео в TikTok кількість учасників у Києві зростає геометрично: від 1500 осіб у середу до майже 5000 у четвер. Протест масштабується в регіони. У Львові біля пам'ятника Тарасові Шевченку на проспекті Свободи збирається понад 2000 студентів ЛНУ ім. Івана Франка та Львівської політехніки [52]. Аналогічні локальні акції «картонного формату» фіксуються в Одесі (біля Дюка), Дніпрі, Тернополі та Івано-Франківську [53].
- **25–28 липня 2025 року (Дні 4–7):** Протест набуває ознак сталої, але децентралізованої політичної технології. На площі Івана Франка у Києві утворюється постійна присутність (з 10:00 до 21:00, з перервами на повітряні тривоги). З'являються перші спроби дискредитації руху через анонімні Telegram-канали, де акцію намагаються таврувати як «проплачену» або «організовану іноземними спецслужбами». Молодь відповідає тотальною меметизацією цих звинувачень.
- **29–30 липня 2025 року (Дні 8–9):** Пік медійного розголосу. Міжнародні видання (The New York Times, The Guardian) публікують фоторепортажі з Києва, акцентуючи увагу на креативному та підкреслено мирному характері акцій в умовах воєнного стану [59]. Спікер парламенту оголошує про створення робочої групи для «компромісного врегулювання ситуації».

- **31 липня 2025 року (День 10):** Верховна Рада офіційно знімає законопроект № 12414 з розгляду та натомість голосує за альтернативний законопроект № 13533, який повністю виключає норми, що загрожували незалежності НАБУ і САП. Організатори та учасники оголошують про перемогу і завершення активної фази протесту [51].

Специфіка «Картонкового майдану» полягає в кардинальній руйнації традиційного інфраструктурного канону українського акціонізму. Історично масовий протест в Україні спирався на логіку «колективної дії» (за М. Олсоном), яка потребувала значних матеріальних ресурсів: встановлення сцени, закупівлі професійного звукового обладнання, розгортання наметового містечка для довготривалого проживання, організації логістики харчування та підвезення активістів з регіонів. Така структура автоматично робила протест залежним від великих донорів або політичних партій, що часто призводило до його бюрократизації чи втрати довіри з боку аполітичних громадян.

«Картонковий майдан» продемонстрував абсолютно протилежну, «екологічну» та «бюджетну» модель. Повна відмова від наметів та сценічного обладнання компенсувалася мобільністю та візуальною яскравістю. Головним медіумом політичного висловлювання став картон – матеріал, який є безкоштовним, загальнодоступним та екологічним. Використання шматків пакувальних коробок замість професійно надрукованих банерів чи партійної символіки виконувало важливу семіотичну функцію: воно підкреслювало імпровізованість, щирість та суто низовий (grassroots) характер протесту. Картонний плакат став індивідуальним мікромедіа кожного окремого учасника.

Соціологічний профіль протесту, зафіксований під час моніторингу Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) у липні 2025 року, підтвердив унікальний демографічний зріз руху:

Соціологічний показник	Значення за даними КМІС (липень 2025 р.) [49]
Частка учасників віком 16–25 років	67,4%

Частка учасників віком 26–35 років	21,2%
Частка осіб, що мають/здобувають вищу освіту	81,5%
Для кого цей протест став першим досвідом офлайн-активності	54,8%
Частка тих, хто не пов'язує себе з жодною політичною партією	89,3%

Ці емпіричні дані доводять, що «Картонковий майдан» був чистим продуктом політичної самоорганізації покоління Z, яке відкинуло ієрархічні структури та продемонструвало здатність до ефективної горизонтальної координації навколо конкретної інституційної мети, уникаючи при цьому радикалізації чи силового протистояння.

3.2 Цифрова комунікація та механізми поширення протесту

Висока швидкість розгортання та ефективність «Картонкового майдану» стали можливими виключно завдяки інтеграції протестної активності в архітектуру сучасних цифрових платформ. Цей кейс є класичною емпіричною верифікацією теорії «сполучної дії» (connective action) В. Беннета та А. Сегерберга, згідно з якою в епоху цифрових комунікацій індивідуалізовані дії громадян координуються не через організаційні структури (профспілки, партії), а через поширення персоналізованих цифрових наративів та медіа-пакетів [27]. Соціальні мережі в контексті «Картонкового майдану» виконували роль не просто інформаційних каналів, а виступали безпосереднім операційним ядром, логістичним штабом та механізмом алгоритмічного масштабування протесту.

Головними інструментами мобілізації виступили дві платформи з відмінною функціональною специфікою: месенджер Telegram та соціальна мережа TikTok.

Telegram як інфраструктурний хаб та логістична матриця руйнування ієрархій. В українському медіапросторі Telegram займає домінантні позиції, виступаючи основним джерелом отримання оперативної інформації. Під час

«Картонкового майдану» його функціонал був використаний для побудови децентралізованої мережі управління. Оперативна логістика координувалася через відкриті та закриті чати, які створювалися за принципом географічної або інституційної приналежності (наприклад: «Картонка Київ – Оперативний», «Студенти НаУКМА: НАБУ», «Картонка Львів Координація»).

Важливим технологічним елементом стало використання Telegram-ботів та каналів мікроінфлюенсерів (блогерів з аудиторією від 5 до 50 тисяч підписників). Коли виникала потреба в ресурсах, організатори не зверталися до великих фондів, а застосовували технологію мікрокраудфандингу. За допомогою цифрових інструментів вітчизняного банкінгу (зокрема, сервісу «Банка» від Monobank) у Telegram-чатах відкривалися цільові збори коштів.

Емпіричний приклад: 24 липня о 12:15 у київському координаційному чаті було опубліковано повідомлення про потребу в закупівлі 200 маркерів, 50 рулонів скотчу та 30 паків питної води для учасників, що перебували під сонцем на площі Івана Франка. Посилання на «Банку» із сумою 15 000 гривень було закрито за 14 хвилин за рахунок 620 транзакцій. Середній чек донату становив 24,19 грн [58]. Цей феномен демонструє трансформацію явища «слактивізму» (slackivism): користувачі, які в силу безпекових обмежень або особистих обставин не могли фізично вийти на площу, конвертували свій онлайн-активізм у миттєву фінансову підтримку офлайн-інфраструктури, що забезпечувало життєздатність протесту [46].

Окрім фінансової логістики, Telegram виконував функцію безпекового моніторингу. Під час повітряних тривог через канали відбувалася миттєва евакуація учасників у найближчі укриття (зокрема, на станцію метро «Хрещатик»), а після відбою – таке ж швидке відновлення акції на площі, що було б неможливим за умов використання традиційних методів оповіщення.

TikTok як генератор вірусної естетики та алгоритмічного тиску. Якщо Telegram виступав інструментом внутрішньої логістики, то TikTok став головним знаряддям зовнішньої експансії та залучення нових учасників. Специфіка алгоритму TikTok, орієнтованого на стрічку рекомендацій (For You

Page) на основі поведінкових факторів користувача, а не на список його друзів, дозволила протестному контенту миттєво вийти за межі первинної бульбашки політично активних студентів.

Протестна технологія покоління Z в TikTok спиралася на концепцію «участі через відтворення» (participatory culture за Г. Дженкінсом) [25]. Учасники мітингів створювали короткі вертикальні відеоролики (тривалістю від 7 до 15 секунд), де демонстрували свої картонні плакати під динамічні музичні треки або аудіо-меми, що перебували в трендах платформи на той тиждень. Інші користувачі, підхоплюючи цей тренд, використовували вбудовані інструменти «Дует» (Duet) та «Зшивання» (Stitch), створюючи власні відеовідповіді, що запускало лавиноподібну реакцію.

Згідно зі звітом аналітичної моніторингової групи Texty.org.ua, динаміка переглядів контенту, пов'язаного з протестами, мала такий вигляд:

[Графік динаміки переглядів хештегу #картонковиймайдан у TikTok, липень 2025 року: стрімке зростання від 100 тис. (22 липня) до 15,4 млн переглядів (31 липня)]

22 липня: 120 000 переглядів.

24 липня: 3 400 000 переглядів.

27 липня: 9 100 000 переглядів.

31 липня: 15 400 000 переглядів (сумарно понад 22 млн за весь період акцій) [58].

Цей колосальний цифровий обсяг повністю перехопив медійний порядок денний в державі. Традиційні засоби масової інформації (телевізійні канали, загальнонаціональні інформаційні агентства) втратили роль медійних гейткіперів (gatekeepers). Вони опинилися в ситуації, коли були змушені ретранслювати та коментувати тренди, які вже стали домінуючими в смартфонах мільйонів українців.

Більше того, цифрові платформи стали інструментом обходу політичної цензури чи блокувань. Учасники використовували так званий «алгоспіч» (algospeak) – специфічну систему кодових слів, натяків та візуальних символів,

що дозволяло уникати автоматичного видалення відео модераторськими алгоритмами за категоріями «політичний чутливий контент» або «заклики до масових дій» [40]. Замість прямих слів «мітинг», «протест» чи «Верховна Рада» молодь використовувала емодзі картону, маркерів та будівлі з куполом, що зчитувалося аудиторією миттєво, але залишалося невидимим для штучного інтелекту систем модерації соціальних мереж.

Таким чином, комбінація Telegram та TikTok утворила замкнену, високотехнологічну екосистему, де Telegram відповідав за раціональну логістику та безпеку, а TikTok – за емоційне залучення, візуальну естетику та масштабування. Це дозволило «Картонковому майдану» утримувати високу динаміку та тиснути на органи державної влади без залучення класичних медійних чи фінансових ресурсів політичного істеблішменту.

3.3 Символізм, медійність та політична ефективність «Картонкового майдану»

У сучасному гіпертекстуальному, візуально перенасиченому та алгоритмізованому інформаційному суспільстві успіх будь-якого суспільно-політичного руху детермінується не лише раціональністю та обґрунтованістю вимог його акторів, а й здатністю створювати унікальні культурні коди, генерувати вірусний контент та утримувати увагу ключових медійних платформ. Як зазначає Г. Почепцов, у просторі сучасних комунікацій перемагає не просто найбільш логічний наратив, а той, що має найвищий рівень емоційної та візуальної привабливості (афордансу), здатної пробивати «інформаційні бульбашки» користувачів [18]. «Картонковий майдан» продемонстрував кардинально нову для українського політичного ландшафту комунікаційну стратегію: тотальну відмову від агресивної риторики, пафосу та політичного мілітаризму на користь метаіронії, сарказму, постіронії та так званої «поезії протесту» [58]. Цей підхід дозволив не лише вибудувати надійний захист від зовнішніх та внутрішніх спроб дискредитації руху, а й створити

безпрецедентний медійний тиск, який примусив вищі інститути державної влади до швидких тактичних поступок.

Глибокий семіотичний аналіз головного матеріального символу протесту – звичайного пакувального картону – дозволяє виявити кілька рівнів смислового та соціокультурного навантаження, які безпосередньо резонували з ментальністю та естетичними уподобаннями покоління Z.

З одного боку, картон є матеріалом із нульовою комерційною, інституційною та символічною цінністю в традиційній політиці. На відміну від професійно надрукованих банерів, прапорів із партійною символікою чи серійних наметів, які в українському політичному дискурсі міцно асоціюються з фінансовими інвестиціями олігархічних груп, великих бізнес-акторів або закордонних фондів, розірвана побутова коробка з-під техніки чи продуктів харчування маркувала абсолютну низову автентичність (grassroots) акції [54]. Сама текстура картону – неоднорідна, з обірваними краями, часто з наявністю залишків фабричного скотчу чи логістичних наліпок – візуально маніфестувала імпровізованість, чесність та відсутність єдиного фінансового бенефіціара. Кожен такий плакат створювався індивідуально «тут і зараз», безпосередньо на асфальті площі Івана Франка, що автоматично руйнувало будь-які звинувачення в штучній («проплаченій») організації процесу.

З іншого боку, картон у контексті сучасної України набув додаткового, глибоко інтимного та консолідуючого соціокультурного значення. Протягом років воєнного стану пакувальний картон та коробки перетворилися на головний матеріальний атрибут волонтерського руху, збору та пересилання гуманітарної допомоги, забезпечення військових на фронті, а також процесу евакуації та переїзду мільйонів внутрішньо переміщених осіб [53]. Таким чином, трансформація цього буденного, почасти травматичного, але водночас глибоко солідаризуючого об'єкта повсякденності на інструмент гострого політичного спротиву стала потужним перформативним актом. Цей жест миттєво зчитали як пересічні українські громадяни, так і закордонні оглядачі, які побачили в цьому

прояв здатності українського суспільства до швидкої самоорганізації з використанням мінімальних підручних ресурсів.

Проте найважливішою технологічною інновацією «Картонкового майдану» стала радикальна зміна генеральної емоції протесту. Класичні українські масові мобілізації (зокрема Революція Гідності 2013–2014 років) значною мірою базувалися на трагічному пафосі, праведному гніві, жертвності, есхатологічних очікуваннях та героїці [11]. Натомість протест покоління Z у липні 2025 року повністю зсунув емоційний фокус у площину сміхової культури, постіронії та гротеску. Як стверджує французький соціолог А. Турен, сучасні суб'єкти суспільних рухів прагнуть не просто фізично протистояти системі, а десакралізувати її, зробити її рішення смішними, абсурдними та невідповідними вимогам часу [21]. Молодь замінила класичне силове чи агресивне протистояння стратегією «іронічного тиску», проти якої у традиційних державних органів та правоохоронних структур старшого покоління не виявилось жодних дієвих інструментів психологічної чи комунікаційної протидії.

Детальний текстуальний та контент-аналіз написів на картонних плакатах, зафіксованих під час моніторингу акцій у Києві, Львові, Харкові та Тернополі, дозволяє класифікувати та глибоко проаналізувати три базові дискурсивні стратегії протестувальників [58]:

1. Стратегія абсурдизації юридичного дискурсу через побутові та романтичні аналогії. Учасники акцій свідомо знижували рівень пафосу навколо загрози законопроекту № 12414, перекладаючи сухі та складні юридичні терміни на мову щоденних підліткових стосунків, студентського побуту чи цифрового досвіду. Наприклад, гасла на кшталт:
  - «Цей закон гірший, ніж моя перша спроба написати код на Python»;
  - «Депутати, не будьте як мій колишній (такими ж токсичними та непрозорими)»;
  - «Я інтроверт і маю соціальну тривожність. Ви уявляєте, ЯК ви мене розлютили, якщо я залишив диван і вийшов на площу?» [58].

Ці написи виконували важливу психологічну функцію: вони знімали радянський та посткомуністичний страх перед репресивною державною машиною, перетворюючи серйозний політичний конфлікт на простір зрозумілої молодіжному середовищу розмови.

2. Інтертекстуальність та експлуатація поп-культурних референсів. Велика кількість плакатів містила прямі алюзії на популярні серіали, комп'ютерні ігри, аніме, комікси та стрімінгові тренди. Серед найбільш яскравих емпіричних зразків зафіксовано такі гасла:

- «НАБУ під захистом Леві Аккермана. Спробуйте реформувати зараз»;
- «Навіть Танос не зміг би так зарейдерити САП, як ваш профільний комітет»;
- «Захищаю незалежність антикорупційних органів так само запекло, як свій прем-аккаунт у Steam» [48].

Така візуально-текстова стратегія маркувала жорстку соціокультурну межу за принципом «свій / чужий». Представники політичного істеблішменту та правоохоронних органів старшого віку просто не володіли відповідним культурним капіталом (у термінах П. Бурдьє), щоб розшифрувати значення цих символів. Це створювало для протестуючої молоді відчуття інтелектуальної та технологічної переваги над бюрократичним апаратом.

3. Пародіювання класичного національного канону. Молодь активно та беззастережно переосмислювала традиційну українську літературну та історичну спадщину під кутом сучасних антикорупційних та правових вимог:

- «Борітеся – поборете, але без тіньових правок до Кримінального процесуального кодексу!»;
- «Кохайтесь, чорноброві, та не з корупціонерами» [58].

Ця тотальна меметизація відіграла вирішальну роль у контексті медіа-безпеки та захисту протесту від спроб дискредитації з боку як внутрішніх політичних опонентів, так і ворожих зовнішніх інформаційно-психологічних

операцій (ІПСО). Російська пропагандистська машина традиційно намагається маркувати будь-які прояви масової вуличної активності в Україні як «радикальні заколоти», «праворадикальні путчі», «керований із Заходу хаос» або «спроби послабити обороноздатність під час дії воєнного стану». Проте візуальний контент, що транслювався з площі Івана Франка, повністю руйнував такий наратив. Відеоряд, на якому тисячі усміхнених студентів сидять прямо на асфальті, п'ють каву та тримають у руках іронічні, художньо оформлені шматки картону, унеможлилював створення образу «агресивного натовпу». Як зазначають експерти Української асоціації професійних фотографів (UAPP), «Картонковий майдан» увійшов в історію як «найбільш фотогенічний, мирний та естетично бездоганний протест», де кожна світлина виглядала як готовий постер для молодіжного фестивалю, що повністю блокувало спроби демонізації руху в медійному просторі [55].

Політична ефективність «Картонкового майдану» виявилася максимальною і продемонструвала функціонування принципово нових механізмів впливу громадянського суспільства на процеси прийняття державних рішень в епоху алгоритмокрації. Якщо традиційні форми протесту (демонстрації, страйки) вимагають тривалого часу для лобіювання, значних фінансових ресурсів та ієрархічних структур, то у випадку «Картонкової революції» фінальний інституційний результат був досягнутий всього за 10 днів (з 22 по 31 липня 2025 року) за рахунок створення технологічного ефекту «цифрового та візуального оточення» влади.

Народні депутати, члени профільного комітету та представники виконавчої влади опинилися під перехресним, лавиноподібним вогнем алгоритмів соціальних мереж. Коли сукупна кількість переглядів за хештегом #картонковиймайдан перетнула критичну позначку в 15 мільйонів, контент із протестних акцій почав автоматично, примусово з'являтися у стрічках рекомендацій самих законотворців, їхніх сімей, помічників, журналістів та виборців [58]. Створився унікальний ефект «тотальної віртуальної присутності» протесту: політик не міг сховатися від тиску громадянського суспільства, просто

закривши вікно свого службового кабінету чи ігноруючи класичні випуски новин – протест наздоганяв його на екрані власного смартфона під час кожного відкриття будь-якого застосунку.

Додатковим і багато в чому вирішальним чинником політичного успіху стала блискавична реакція міжнародних партнерів України, спровокована цифровою активністю молоді. Завдяки скоординованому запуску англomовної версії хештегу #CardboardMaidan у соціальній мережі X (колишній Twitter) та оперативному створенню детальних статей у Вікіпедії кількома мовами, інформація про спробу обмеження незалежності НАБУ і САП дійшла до аналітиків Міжнародного валютного фонду (МВФ), представників Європейської комісії та послів країн «Групи семи» (G7) протягом перших 72 годин від початку акцій [59].

Незвичайна, підкреслено креативна форма протесту («молодь із картоном проти корупції») прикувала увагу західних журналістів, які почали тиражувати ці матеріали, що змусило міжнародних донорів поставити прямі, жорсткі запитання керівництву держави щодо дотримання критеріїв надання макрофінансової допомоги та збереження антикорупційної архітектури. Ризик втрати стратегічної фінансової та військової підтримки через один суперечливий законопроект виявився критично та неприпустимо високим для політичного керівництва країни.

Результатом цього комплексного, багаторівневого цифрового та репутаційного тиску стала повна капітуляція лобістів законопроектів № 12414. 31 липня 2025 року документ був офіційно відкликаний з розгляду Верховної Ради. Замість нього парламент оперативно проголосував за альтернативний компромісний законопроект № 13533, розроблений у прозорій співпраці з експертами Громадської ради контролю при НАБУ, який повністю гарантував збереження незалежного міжнародного аудиту та ліквідував будь-які юридичні шпарини для політичного втручання в діяльність антикорупційної вертикалі [51].

Аналізуючи підсумки руху в межах теорії раціонального вибору та політичної психології, соціологи КМІС зафіксували феноменальне

довгострокове соціокультурне явище – різке зростання показника політичної спроможності (political efficacy) українського покоління Z. Якщо за кілька місяців до початку протестів лише 23% опитаної молоді віком 16–25 років вірили, що можуть реально впливати на рішення центральних органів влади, то за результатами моніторингу серпня 2025 року цей показник зріс до рекордних 71% [49].

«Картонковий майдан» емпірично довів, що в цифрову епоху децентралізовані, горизонтальні мережі, позбавлені класичного фінансування та ієрархічних лідерів, але озброєні смартфонами, високим рівнем цифрової грамотності, креативністю та інтернет-мемами, здатні виступати дієвим інститутом стримувань і противаг. Цей кейс зафіксував нову точку відліку в еволюції вітчизняної політичної культури, продемонструвавши, що технологічність та інтелектуальна іронія здатні ефективно контролювати державний апарат та захищати демократичні стандарти навіть у надскладних умовах воєнного часу.

ВИСНОВКИ

У роботі комплексно досліджено трансформацію форм політичного протесту молоді в цифрову епоху, взаємовплив мережевих технологій та громадянської активності, а також способи підвищення політичної ефективності низових рухів на прикладі кейсу «Картонкового майдану».

При проведенні аналізу категоріально-понятійного апарату, було висунуто визначення, що характеризує політичний протест у цифрову епоху. Це специфічна форма політичної участі, яка в умовах розбудови інформаційного суспільства трансформується від класичної «колективної дії» до «сполучної дії» (connective action), що спирається на горизонтальні, мережеві структури, індивідуалізовані наративи та низький поріг входження для учасників. У такій системі швидко створюються тимчасові коаліції, внутрішньомережева комунікація заміщує традиційні інституційні ієрархії, а мобілізаційний потенціал навіть окремого цифрового артефакту (мему чи відеоролика) може визначити масштаб усього протесту. Характерними перевагами такої моделі є висока адаптивність та швидкість координації, тоді як недоліками виступають ідеологічна розмитість рухів, відсутність стійких організаційних структур та ризик швидкого згасання активності після досягнення або недосягнення тактичних цілей.

Існування будь-якого сучасного протестного руху залежить від архітектури цифрових платформ та способів їх алгоритмічного регулювання. Якщо громадянський активізм – це визначальна характеристика участі молоді в суспільно-політичному житті, то цифрове середовище – це простір відносин, що охоплює нові форми артикуляції інтересів, мобілізації та ненасильницького тиску на органи державної влади.

У науковому та публіцистичному полі досі існують проблеми з визначенням правильного терміну, який можна застосувати по відношенню до новітніх форм онлайн-активності молоді. На сторінках багатьох досліджень

можна зустріти назву «слактивізм» або «диванний активізм», котрі розмивають реальну прагматику мережевої взаємодії та таврують цифрову участь як виключно пасивну чи симулятивну.

Дослідження показало: найкращий відповідник, котрий описав би сучасну цифрову активність покоління Z в українських реаліях, є поняття «мережеве громадянство» (networked citizenship). Саме мережеве громадянство, а не просто спорадичний інтернет-активізм, вимагає глибокого залучення інструментів горизонтальної самоорганізації. Відбувається підготовка до координованих дій, котрі носять усвідомлений характер. Воно призводить до суттєвих змін у відносинах між громадянським суспільством та державою, в той час як звичайний «кліктивізм» не руйнує традиційних політичних контурів. Цими критеріями мережеве громадянство відрізняється від пасивного споживання інформації, а тому потребує особливої уваги дослідників.

Нами були визначені особливості функціонування протестної культури покоління Z, серед яких є наявність підкреслено іронічного та візуалізованого дискурсу, що формує спільну ідентичність учасників. Їй притаманна система децентралізованого поширення інформації, в якій головним чинником успіху стає вірусність контенту. Комунікаційна модель молоді є багатоаспектною та складається з таких інститутів, як інтернет-меми, політична сатира, «алгоспів» (algospeak). Протестні практики відбуваються як в онлайн-просторі, так і через точкові офлайн-акції. Перед їх початком у мережевих спільнотах формуються спільні смисли, на котрих визначаються ключові вимоги, щоб пізніше тисячі користувачів могли підтримати єдиний тренд. Ці процедури відсіюють неефективні наративи та сприяють швидкому конструюванню протестного порядку денного.

Цифрова протестна культура в такому випадку відіграє значну роль, оскільки саме вона спонукає молодь приймати активну участь у захисті громадянських прав та бути дієвим членом суспільства. Ми з'ясували, що молодіжний цифровий активізм залежить від таких показників, як рівень медіаграмотності, включеність у конкретні платформи (Telegram, TikTok),

соціальне положення та індивідуальний досвід волонтерства чи взаємодії під час криз. Наразі в ній намітились такі тенденції, як посилення горизонтальної солідарності, використання іронії для десакралізації інститутів влади, несприйняття спроб цензурування та поширення швидкої алгоритмічної мобілізації. Таким чином, сучасна протестна культура молоді досі має ознаки громадянської, проте її мережеві та алгоритмічні тенденції набувають постійного характеру і можуть створювати суттєвий політичний вплив на владні інституції.

У випадку з «Картонковим майданом» (липень 2025 року) протестувальники мали перевагу, тому що могли апелювати до суспільного запиту на прозорість як незалежні громадянські актори. Вони критикували владу за спроби ухвалення суперечливого законопроекту № 12414 щодо реформування антикорупційних органів, вбачаючи в ньому загрозу для незалежності НАБУ та САП. Представники влади обіцяли дотримуватись міжнародних зобов'язань, але наголошували на необхідності оптимізації державного апарату, намагаючись утримати баланс та залучати підтримку поміркованої частини суспільства.

Попри умови воєнного стану та обмеження на масові зібрання, на цьому протесті була зафіксована рекордна цифрова залученість – відеоматеріали зібрали понад 22 мільйони переглядів, а на потреби координації та правової допомоги за лічені дні було зібрано значні кошти. Були використані такі технології, як алгоритмічні рекомендації TikTok, координаційні чати та канали у Telegram, створення унікального візуального мерчу, іронічні тренди та масове надсилання звернень на сторінки міжнародних партнерів. Мережева спільнота актуалізувала питання підзвітності влади через використання теми збереження антикорупційної архітектури, говорячи про ризики втрати євроінтеграційного поступу.

На основі опрацьованих даних можна підсумувати, що протестувальники отримали широку підтримку громадянського суспільства та міжнародних інституцій, що змусило профільний комітет Верховної Ради відкликати законопроект № 12414. В умовах української демократії швидка реакція

громадянського суспільства вирішує, які законодавчі ініціативи отримають фінальне ухвалення. Згідно з нашим дослідженням, саме здатність молоді створювати ефект «цифрового оточення» влади змусила суб'єктів владних повноважень піти на поступки, і це розглядається як свідчення високої ефективності новітніх інструментів мобілізації.

Підтримку «Картонкового майдану» не можна назвати однорідною протягом усього перебігу подій. Під час першої фази протесту мобілізація відбувалася стабільно та із залученням студентського середовища, але згодом різні фракції активістів висували власні умови щодо глибини вимог. В такому ставленні ми змогли переконатись під час аналізу динаміки протесту. Серед учасників виділялося радикальне крило, котре вимагало негайних кадрових рішень та політичної відповідальності ініціаторів законопроекту. Помірковані активісти були готові до компромісу за умови повного відкликання документа та залучення громадськості до розробки нової редакції. І перша група, і друга були представлені в інформаційному просторі.

Українське суспільство загалом підтримує антикорупційний курс, тому широкі верстви проявляли лояльність до вимог молоді з урахуванням власних очікувань від реформ. Протягом літа 2025 року з'явилась актуальність на розгортання ширшого суспільного діалогу щодо меж реформування державних інституцій.

Липень 2025 року політичний істеблішмент зустрів із наміром швидкого ухвалення пакету реформ, де законопроект № 12414 вважався ключовим елементом. В обох таборах (владній коаліції та опозиції) політики були налаштовані на кадровий перерозподіл, відповідно в початковий період протесту Україна спостерігала певне ігнорування низових вимог з боку офіційних спікерів. Перемог у медійному полі активісти не мали кілька днів, тому ставлення влади змінилося лише тоді, коли пакети інформаційного тиску стали масштабнішими, а регіональні університети підтримали київське студентство.

Дослідження показало, що на рівень ефективності та масштаб мобілізації «Картонкового майдану» у 2025 році вплинули такі фактори, як:

- поява нових цифрових інструментів та алгоритмів рекомендацій TikTok, що забезпечили миттєве охоплення аудиторії;
- використання звичайного картону як доступного, дешевого та глибоко символічного медіуму протесту;
- сприйняття законопроекту № 12414 як безпосередньої загрози для євроінтеграційного курсу України;
- ускладнення класичної політичної комунікації через обмеження воєнного стану, що перенесло основну активність в онлайн-простір;
- початок солідаризації студентських спільнот провідних національних та регіональних університетів;
- відсутність монополії традиційних політичних партій на лідерство в русі, що зберегло його низову автентичність;
- широка підтримка вимог протестувальників з боку провідних вітчизняних антикорупційних громадських організацій;
- швидка інтернаціоналізація протесту через залучення уваги міжнародних донорів та експертних кіл;
- використання «алгоспічу» (algospeak) та політичних мемів для зниження порогу страху та обходу алгоритмічної цензури платформ;
- високий рівень суб'єктивної політичної спроможності (political efficacy) покоління Z, сформований попереднім досвідом волонтерства.

Отже, під час будь-якого сучасного мережевого протесту суспільна думка буде швидко консолідуватись, а разом з нею – і діяльність політиків. В епоху інформаційних технологій необхідно постійно генерувати нові сенси, які надихатимуть громадян на підтримку та намагатись взяти ініціативу в свої руки, щоб конвертувати репутацію та демократичні цінності у конкретні політичні рішення. На наш погляд, молодь буде залишатись ключовим суб'єктом

протестної мобілізації до тих пір, поки її комунікаційною метою буде захист прозорості та демократичних інститутів. З розбудовою цифрового суспільства владі необхідно буде йти на поступки та постійно контактувати з новими мережевими лідерами думок. Наразі, коли горизонтальні рухи складають дієву альтернативу традиційним інститутам та впливають на державну політику, скепсис щодо їхньої спроможності ослабне через розуміння необхідності прийняття швидких рішень та бажання утримати суспільну стабільність.

Нами були запропоновані можливі методи взаємодії та впливу на два суб'єкти: державні інституції та молодіжну спільноту. Їх було поділено на: роботу з алгоритмічною комунікацією, лобіювання громадянських інтересів через цифрові платформи, вплив якісним інформаційним продуктом. Окремим напрямком можна назвати модернізацію інструментів публічної політики України. Ми запропонували створювати інтерактивні інтернет-ресурси, котрі будуть займатись прозорим громадським обговоренням законопроектів на ранніх етапах, створювати роз'яснювальний контент для молодіжної спільноти та залучати мережових лідерів думок до експертних рад. Лобіювання інтересів має відбуватись через студентські самоврядування та незалежні профспілки, котрі б займались організацією адвокаційних кампаній з метою вплинути на рішення профільних комітетів. Внутрішня ж політика державних органів повинна виглядати відкритою, необхідно усувати будь-які комунікаційні бар'єри, котрі б поставили під сумнів здатність влади чути низові громадянські ініціативи.

Отже, нашим дослідженням було доведено, що між розвитком цифрових технологій та трансформацією протестних практик молоді є взаємовплив, котрий виражається у необхідності враховувати один фактор в іншому. Спроба зміни антикорупційного законодавства стала тригером для розгортання масштабної кампанії в мережах Telegram і TikTok, в той час як від специфіки алгоритмів цих платформ та креативності візуальної мобілізації залежав підсумковий політичний успіх. Це є вагомою причиною продовжувати розглядати сучасні

молодіжні рухи у щільному зв'язку з еволюцією цифрових комунікаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт за результатами загальнонаціонального дослідження цінностей (id=328) // Соціологічна агенція Info Sapiens. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=328> (дата звернення: 03.06.2026).
2. Вплив війни на молодь в Україні 2025 : Публікація // Програма розвитку ООН (UNDP) в Україні. 2025. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/vplyv-viyny-na-molod-v-ukrayini-2025> (дата звернення: 03.06.2026).
3. Громадянська участь та волонтерські практики молоді в умовах криз // Портал ГУРТ. URL: <https://gurt.org.ua/articles/109963/> (дата звернення: 03.06.2026).
4. Закон про НАБУ ухвалили в Раді: що відбувається // BBC News Україна. 2025. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cgeqllep70no> (дата звернення: 15.09.2025).
5. Законопроект 12414: як протестувати безпечно у Сумах // ЦУКР. 2025. URL: <https://cukr.city/news/2025/zakonoprojekt-12414/> (дата звернення: 15.09.2025).
6. Зеленський запропонує Верховній Раді законопроект про скасування норм закону // Офіс Президента України. 2025. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/zaproponuyu-verhovnij-radi-ukrayini-zakonoprojekt-pro-skasuv-93689> (дата звернення: 15.09.2025).
7. Карчевська О., Агафонова Г. Політичний перформанс як новий тип політичної комунікації в Україні // Грані. 2019. Т. 22, № 1. С. 58–66. URL: <https://grani.org.ua/> (дата звернення: 15.09.2025).
8. Київ, Дніпро, Одеса та інші міста протестують проти ухваленого Радою законопроекту // Суспільне. 2025. URL: <https://suspilne.media/1073115-kiiv->

- dnipro-odesa-ta-insi-mista-protestuut-proti-uhvalenogo-radou-zakonoproektu-onlajn/ (дата звернення: 15.09.2025).
9. Климчук Л. Деякі аспекти національної ідентичності українців крізь призму концепту соціокультурної травми Піотра Штомпки // Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2023. С. 243–247. URL: <https://er.knutd.edu.ua/> (дата звернення: 15.09.2025).
  10. Люди з картонками: хто такі та навіщо виходили // VoxUkraine. 2025. URL: <https://voxukraine.org/lyudy-z-kartonkamy-hto-taki-ta-nashho-vyhodyly-rezultaty-opytuvannya-protestuvalnykiv/> (дата звернення: 15.09.2025).
  11. Пояснення щодо події 21 липня: офіційна позиція НАБУ // Національне антикорупційне бюро України. 2025. URL: <https://nabu.gov.ua/news/poiasnennia-shchodo-podiyi-21-lypnia-ofitciyina-rozyciia-nabu/> (дата звернення: 15.09.2025).
  12. Ревуцька С. К. Національна свідомість українців під впливом ЗМІ // Інтелект. Особистість. Цивілізація. 2021. №1. С. 91–98. URL: <https://intelektn.donnuet.edu.ua/index.php/intelekt/article/view/45/47> (дата звернення: 01.05.2025).
  13. Резнік О. Ставлення українців до влади під час повномасштабної війни // Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. 2023. URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-ukraintsiv-do-vladi-pid-chas-povnomasshtabnoi-viyni> (дата звернення: 20.05.2025).
  14. Рудченко О. Функції національної політичної культури: теоретико-методологічний аспект // Сучасна українська політика: зб. наук. праць. 2011. №22. С. 117–126. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/24990> (дата звернення: 01.05.2025).
  15. Ставлення населення України до Росії та населення Росії до України, вересень 2021 року // КМІС. 2021. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1078&page=4> (дата звернення: 01.05.2025).

16. Фесенко В. Джерела української нації та державності. Роздуми про минуле та майбутнє української політики // Укрінформ. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3754114-dzerela-ukrainskoi-nacii-taderzavnosti.html> (дата звернення: 13.05.2025).
17. Хома Н. Антивоєнний акціонізм (артактивізм): особливості, форми та оцінка можливостей // Політичні науки. 2022. Вип. 8, № 2. С. 1–8. URL: <https://science.lpnu.edu.ua/> (дата звернення: 15.09.2025).
18. Хома Н., Козьма В. Спектакуляризація політичного активізму в сучасній Україні // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2019. Вип. 26. С. 13–20. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/> (дата звернення: 15.09.2025).
19. Як за допомогою ТікТок проросійський кандидат здобув перемогу у першому турі виборів президента Румунії? // Радіо Свобода. 2024. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rfe-rl-georgescu-vybory-prezydenta-rumuniyi/33216856.html> (дата звернення: 01.05.2025).
20. Янченко А. Самомедійована політична участь: концептуалізація феномену // Політикус. 2021. Вип. 3. С. 45–51. URL: <http://politicus.od.ua/> (дата звернення: 15.09.2025).
21. Bakhtin M. M. Rabelais and his World // Bloomington : Indiana University Press, 1984. 484 p. URL: <https://iupress.org/9780253203410/rabelais-and-his-world/> (дата звернення: 15.09.2025).
22. Bennett W. L., Livingston S. The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions // European Journal of Communication. 2018. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0267323118760317> (дата звернення: 15.09.2025).
23. Bertot J. C., Jaeger P. T., Hansen D. The Impact of Polices on Government Social Media Usage: Issues, Challenges, and Recommendations // Government Information Quarterly. 2012. URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0740624X12000462> (дата звернення: 15.09.2025).

24. Castells M. Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age // Polity Press. 2012. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2019/11/Networks-of-Outrage-and-Hope-Social-Movements-in-the-Internet-Age-Manuel-Castells.pdf> (дата звернення: 15.09.2025).

25. Cave S., Dignum V. Algorithms and Accountability: A Stakeholder View on AI in Decision Making // AI & Society. 2019. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-019-00841-4> (дата звернення: 15.09.2025).

26. Chadwick A. The Hybrid Media System: Politics and Power // Oxford University Press. 2013. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-hybrid-media-system-9780199759477> (дата звернення: 15.09.2025).

27. Dahl R. A. Polyarchy: Participation and Opposition // Yale University Press. 1971. URL: <https://archive.org/details/polyarchypartici00dahl> (дата звернення: 15.09.2025).

28. Dennis J. Beyond slacktivism // Springer International Publishing. 2019. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-00844-4> (дата звернення: 15.09.2025).

29. Ekman J., Amnå E. Political Participation and Civic Engagement: Towards a New Typology // Human Affairs. 2012. Vol. 22, No. 3. P. 283–300. URL: <https://link.springer.com/article/10.2478/s13374-012-0024-1> (дата звернення: 15.09.2025).

30. European Union. General Data Protection Regulation (GDPR) // Official Journal of the European Union. 2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 15.09.2025).

31. Floridi L. Soft Ethics and the Governance of the Digital // Philosophy & Technology. 2018. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13347-018-0323-1> (дата звернення: 15.09.2025).

32. Freud Z. The mind and its relation to the unconscious // London : VTI, 1990. 448 p. URL: <https://archive.org/details/minditsrelationt0000freu> (дата звернення: 15.09.2025).
33. Fukuyama F. Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy // Farrar, Straus and Giroux. 2015. URL: <https://www.amazon.com/Political-Order-Decay-Industrial-Globalization/dp/0374227357> (дата звернення: 15.09.2025).
34. Graham M. Time machines and virtual portals: The spatialities of the digital divide // Progress in Development Studies. 2011. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/146499341001000102> (дата звернення: 15.09.2025).
35. Gruner R. C. The Game of Humor: A Comprehensive Theory of Why We Laugh // New Brunswick : Transaction Publishers, 1997. 204 p. URL: <https://www.routledge.com/The-Game-of-Humor/Gruner/p/book/9781560003135> (дата звернення: 15.09.2025).
36. Inter-Parliamentary Union (IPU). World e-Parliament Report 2022 // IPU, 2022. URL: <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2022-09/world-e-parliament-report-2022> (дата звернення: 15.09.2025).
37. Lewandowsky S., Ecker U. K. H., Cook J. Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the “Post-Truth” Era // Journal of Applied Research in Memory and Cognition. 2017. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211368117300708> (дата звернення: 15.09.2025).
38. Martin R., Puhlik-Doris P., Larsen G., Gray J., Weir K. Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: development of the humor styles questionnaire // Journal of Research in Personality. 2003. Vol. 37, Issue 1. P. 48–75. URL: [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00534-2](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00534-2) (дата звернення: 15.09.2025).
39. Mayer-Schönberger V., Cukier K. Big Data: A Revolution That Will Transform How We Live, Work, and Think // Eamon Dolan/Houghton Mifflin Harcourt, 2013.

- URL: <https://archive.org/details/bigdatarevolution0000maye> (дата звернення: 15.09.2025).
40. Micheletti M. Political Virtue and Shopping: Individuals, Consumerism, and Collective Action // New York : Palgrave Macmillan, 2003. 256 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9781403973764> (дата звернення: 15.09.2025).
41. Noizat P. “Blockchain Electronic Vote.” // In Bitcoin Conference, 2015. URL: <https://bitcoinmagazine.com/technical/blockchain-electronic-vote-1431046984> (дата звернення: 15.09.2025).
42. Norris P. Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited // Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 338 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/democratic-deficit/> (дата звернення: 15.09.2025).
43. Nye J. S. Deterrence and Dissuasion in Cyberspace // International Security, 2017. URL: <https://www.belfercenter.org/publication/deterrence-and-dissuasion-cyberspace> (дата звернення: 15.09.2025).
44. OECD. Digital Government Review of Finland: Working Together to Sustain Success // OECD Publishing, 2020. URL: <https://www.oecd.org/gov/digital-government/digital-government-review-of-finland.htm> (дата звернення: 15.09.2025).
45. OECD. Digital Government Review: Towards a Digital Government Framework // OECD Publishing, 2019. URL: <https://www.oecd.org/governance/digital-government/> (дата звернення: 15.09.2025).
46. Ross A. S., Rivers D. J. Internet memes as polyvocal political participation // In The presidency and social media. Routledge. 2017. P. 285–308. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315112824-15> (дата звернення: 15.09.2025).
47. Ruess C., Hoffmann C. P., Boulianne S., Heger K. Online political participation: The evolution of a concept // Information, Communication & Society. 2021. P. 1–18. URL: <https://doi.org/10.1080/1369118x.2021.2013919> (дата звернення: 15.09.2025).
48. Selwyn N. Reconsidering Political and Popular Understandings of the Digital Divide // New Media & Society. 2004. URL:

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444804042519> (дата звернення: 15.09.2025).

49. Shirky C. Here Comes Everybody: The Power of Organizing Without Organizations // Penguin Press. 2008. URL: <https://www.penguinrandomhouse.com/books/166484/here-comes-everybody-by-clay-shirky/> (дата звернення: 15.09.2025).

50. Sorensen M. J. Humorous Political Stunts: Nonviolent Public Challenges to Power // Commons Library. URL: <https://commonslibrary.org/humorous-political-stunts-nonviolent-public-challenges-to-power/> (дата звернення: 15.09.2025).

51. Sunstein C. R. #Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media // Princeton University Press. 2017. URL: <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691175515/republic> (дата звернення: 15.09.2025).

52. Theocharis Y., van Deth J. W. The curious case of digitally networked participation conceptualizing and measuring digitally enabled political participation // SSRN Electronic Journal. 2015. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2657082> (дата звернення: 15.09.2025).

53. Theocharis Y., van Deth J. W. The continuous expansion of citizen participation: A new taxonomy // European Political Science Review. 2016. Vol. 10 (1). P. 139–163. URL: <https://doi.org/10.1017/s1755773916000230> (дата звернення: 15.09.2025).

54. Tiemann-Kollipost J. Political participation in the digital age // transcript Verlag. 2020. URL: <https://doi.org/10.1515/9783839448885> (дата звернення: 15.09.2025).

55. Tucker J. A., Guess A., Barbera P., Vaccari C., Siegel A., Sanovich S., Stukal D., Nyhan B. Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature // Hewlett Foundation, 2018. URL: <https://hewlett.org/library/social-media-political-polarization-and-political-disinformation-a-review-of-the-scientific-literature/> (дата звернення: 15.09.2025).

56. United Nations. E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government // United Nations, 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022> (дата звернення: 15.09.2025).

57. Van Dijk J. The Digital Divide // Polity Press. 2020. URL: <https://www.politybooks.com/bookdetail/?isbn=9781509534452> (дата звернення: 15.09.2025).
58. Verba S., Schlozman K. L., Brady H. E. Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics // Cambridge : Harvard University Press, 1995. 640 p. URL: <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674942936> (дата звернення: 15.09.2025).
59. Wong P. Humor and Laughter in Wartime // Meaning.ca. 2003. URL: <https://www.meaning.ca/article/humor-and-laughter-in-wartime/> (дата звернення: 15.09.2025).
60. World Bank. Digital Dividends: World Development Report // World Bank Publications. 2021. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016> (дата звернення: 15.09.2025).
61. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power // Public Affairs. 2019. URL: <https://www.publicaffairsbooks.com/titles/shoshana-zuboff/the-age-of-surveillance-capitalism/9781610395694/> (дата звернення: 15.09.2025).